

INFORMACIJA O REALIZACIJI PREJEKTA IZGRADNJE HE KOMARNICA

Rijeka Komarnica je glavna pritoka rijeke Pive, koja raspolaže značajnim hidroenergetskim potencijalom. Dio tog potencijala iskorišćen je izgradnjom HE Piva, akumulaciono-pribranske elektrane, sa kotom normalnog uspora 675 mnm. HE Komarnica je planirana kao čeona hidroelektrana sa akumulacijom u slivu rijeke Pive, sa branom na kraju uspora postojeće akumulacije HE Piva.

U prostorno-planskoj dokumentaciji za HE Komarnica je razrađeno varijantno rješenje koje se od osnovnog rješenja iz Studije razlikuje po nižoj koti uspora akumulacije (811 mnm umjesto 816 mnm), pri čemu su snaga i očekivana godišnja proizvodnja 172 MW i 213 GWh. Period izgradnje HE Komarnica se procjenjuje na 7 godina, a troškovi izgradnje na 260-290 miliona EUR.

Ministarstvo ekonomije je Javnu raspravu o Nacrtu Koncesionog akta za projekat hidroelektrane Komarnica raspisalo u periodu od 31. jula do 14. avgusta 2020. godine. Obavještenje o sprovedenoj javnoj raspravi bilo je objavljeno na internet stranici Ministarstva ekonomije.

Cijeneći inicijativu neformalne mreže nevladinih organizacija "Koalicija 27", za produženje javne rasprave na Koncesioni akt za projekat hidroelektrane Komarnica za 30 dana, Ministarstvo ekonomije je produžilo javnu raspravu o predmetnom dokumentu do 21.8.2020. godine.

Imajući u vidu da su javne rasprave o različitim aspektima projekta izgradnje hidroelektrane Komarnica vođene u više navrata, u okviru pripreme brojnih strateških dokumenata, a posebno uvažavajući činjenicu da je javna rasprava za nacrt detaljnog prostornog plana za prostor višenamjenske akumulacije na rijeci Komarnici sa izvještajem o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu vođena u periodu od 06.11.2019.godine do 17.12.2019.godine, ocijenjeno je primjerenim da se produži rok za konsultacije sa zainteresovanom javnošću za još sedam dana, čime je javna rasprava o koncesionom aktu trajala od 31.07.2020. jula do 21.8. 2020. godine.

Javna rasprava je sprovedena na način da su se komentari i sugestije dostavljale putem elektronske pošte na adresu predviđenu javnim pozivom.

Tokom perioda javne rasprave, usljed pandemije koja je izazvana virusom COVID 19, nisu održani okrugli stolovi, tribine i td.

U toku trajanja javne rasprave dobijeno je oko 50 komentara i sugestija, i to od:

1. Elektroprivrede Crne Gore,
2. Organizacije KOD,
3. Akcije za socijalnu pravdu,
4. Koalicije 27

Svi komentari, primjedbe i sugestije dobijeni od zainteresovanih strana tokom javne rasprave detaljno su razmatrani i svi predlozi koji su ocijenjeni kao prihvatljivi uvaženi su i uključeni u tekst Nacrta Koncesionog akta za projekat hidroelektrane Komarnica kao i u Nacrt ugovora.

Dostavljeni komentari i sugestije koji se nijesu odnosili na predloženi tekst odnosno odredbe Koncesionog akta za projekat hidroelektrane Komarnica kao i u Nacrt ugovora za koje je sprovedena javna rasprava, nijesu razmatrani od strane obrađivača.

Shodno navedenom Ministarstvo ekonomije predlaže sledeće

ZAKLJUČKE:

1. Vlada je usvojila Informaciju o realizaciji projekta izgradnje HE Komarnica .
2. Vlada je usvojila Predlog koncesionog akta za projekat hidroelektrane Komarnica sa Izveštajem sa javne rasprave
3. Vlada je usvojila Nacrt ugovora o koncesiji za korišćenje prirodnih bogatstava, radi izgradnje, održavanja i korišćenja energetskog objekta hidroelektrane Komarnica u cilju proizvodnje električne energije.

Crna Gora

Ministarstvo ekonomije

PREDLOG

KONCESIONI AKT ZA PROJEKAT HIDROELEKTRANE KOMARNICA

Podgorica, avgust 2020. godine

SADRŽAJ

KONCESIONI AKT ZA PROJEKAT HIDROELEKTRANE KOMARNICA.....	1
1. Predmet koncesije.....	3
Opis predmeta koncesije.....	3
Granice područja, oblasti, prostora i lokacije na kojoj će se vršiti koncesiona djelatnost	3
2. Osnovni parametri za ocjenu ekonomske opravdanosti investicije	4
3. Minimalni ili maksimalni rok trajanja koncesije	5
4. Spisak potrebne dokumentacije.....	6
5. Izvod iz prostorno-planske dokumentacije	6
Izvod iz prostorno-planske dokumentacije	6
Vlasnička struktura i način rješavanja imovinsko-pravnih odnosa	8
Podaci o infrastrukturnim i drugim objektima koji se nalaze na prostoru za sprovođenje koncesione aktivnosti	8
6. Uslovi koje je Koncesionar dužan da ispunjava	10
7. Osnovni elementi tenderske dokumentacije.....	11
8. Nacrt Ugovora o koncesiji i drugih pratećih ugovora neophodnih za realizaciju koncesije	11
9. Kriterijumi za izbor najpovoljnije ponude.....	11
10. Uslovi i način obavljanja koncesione djelatnosti.....	11
11. Mjere za zaštitu životne sredine i unapređenje energetske efikasnosti.....	12
12. Početni iznos koncesione naknade.....	12
13. Način određivanja tarifa za pružanje usluga	12
14. Spisak propisa.....	12

1. Predmet koncesije

Opis predmeta koncesije

Predmet koncesije je korišćenje prirodnih bogatstava u državnoj imovini, radi izgradnje, održavanja i korišćenja energetskih objekata u cilju proizvodnje električne energije. Korišćenje prirodnih bogatstava u državnoj imovini predstavlja korišćenje vodotoka od značaja za Crnu Goru; izgradnja predstavlja gradnju objekta hidroelektrane u skladu sa izdatom građevinskom dozvolom do izdavanja upotrebne dozvole; korišćenje predstavlja upotrebu energetskog objekta sa ciljem tehno-ekonomskog korišćenja energetskog potencijala vodotoka za proizvodnju električne energije, održavanje predstavlja permanentne aktivnosti na očuvanju pune upotrebne vrijednosti objekta u skladu sa tehničkim standardima i propisima.

Detalji vodotoka:

vodotok:	Rijeka Komarnica
sliv:	Rijeka Piva, crnomorski sliv
opština:	Šavnik i Plužine
izvor:	Rijeka Komarnica izvire ispod južnih padina Durmitora, na prostoru Dobrog dola. Nastaje od više izvora, od kojih su najznačajniji Šarban (1680 mnm) i Sopot (1600 mnm). Prije ulaska u kanjon Nevidio, na oko 1.5km sjeverno od Pošćenja, na koti 950 mnm, u Komarnicu se uliva rijeka Grabovica. Poslije spajanja sa Pridvoricom, svojom najvećom pritokom, Komarnica teče kroz kanjonsku dolinu, čiji je nastavak kanjon Pive.
ušće:	Spajanjem Komarnice i Sinjca nastaje Rijeka Piva, a ušće ova dva vodotoka danas je potopljeno vodama Pivske akumulacije. Brana HE Komarnica se planira na lokaciji - profilu Lonci, u suženom dijelu kanjona rijeke Komarnice, 45 km uzvodno od postojeće brane Mratinje (HE Piva).

Kota normalnog uspora [mnm]: 811 mnm

Granice područja, oblasti, prostora i lokacije na kojoj će se vršiti koncesiona djelatnost

Područje na kojem se dodjeljuje koncesija za potrebe izgradnje višenamjenske akumulacije za hidroelektranu Komarnica, obuhvata srednji tok rijeke Komarnice sa pritokama. Koncesiono područje se nalazi unutar prostora obuhvaćenog Detaljnim prostornim planom za prostor višenamjenske akumulacije na rijeci Komarnici (dalje u tekstu: DPP), površine ukupnog zahvata 5577ha, i prostire se na teritoriji opština Šavnik (KO Dubrovsko, Duži, Petnjica, Mljetičak, Šavnik, Mokro) i Plužine (KO Gornja i Donja Brezna, Bajovo Polje i Duba).

Sliv rijeke Pive, kojem pripada rijeka Komarnica je zona pogodna za hidroenergetsko korišćenje sa aspekta prirodnih karakteristika (padavine, oticaji, padovi, konfiguracija i sastav terena, nenaseljenost kanjona i sl.). Dio hidroenergetskog potencijala rijeke Pive (između kota 490 mnm i 675 mnm) iskorišćen je izgradnjom HE Piva, akumulaciono-pribranskog postrojenja sa kotom normalnog uspora 675 mnm, koja je u pogonu od 1976. godine, a HE Komarnica se predviđa sa uzvodnom akumulacijom.

Gradnja višenamjenske akumulacije na rijeci Komarnici vršiće se u skladu sa DPP-om, odnosno smjernicama za sprovođenje. Na prostoru buduće hidroakumulacije nema objekata, domaćinstava, niti infrastrukture koja bi bila potopljena njenom izgradnjom. Realizacijom projekta treba omogućiti saobraćajno povezivanje obala preko krune brane.

Realizacijom projekta potrebno je omogućiti višenamjensko korišćenje hidroakumulacije u svrhu energetskog snabdijevanja, vodosnabdijevanja, poboljšanje uslova razvoja poljoprivrede i turizma u okruženju, kao i dalji

razvoj saobraćajne i ostale infrastrukture, kako bi se doprinijelo ukupnom privrednom razvoju područja u kontaktnoj zoni hidroakumulacije.

U prethodnom periodu Ministarstvo održivog razvoja i turizma i Crnogorska nacionalna komisija za UNESCO sproveli su niz aktivnosti koje su imale cilj da strateški i operativno unaprijede stanje očuvanosti Nacionalnog parka Durmitor, koji ove godine obilježava 40 godina na UNESCO listi. Jedna od aktivnosti koja je planirana u narednom periodu jeste utvrđivanje granica zone zaštite ili „bafer zone“, koja u odnosu na UNESCO područje nije definisana jer je ta praksa počela da se primjenjuje mnogo kasnije od upisa Durmitora, te dobra koja su „najstarija“ na Listi treba retroaktivno da definišu ovu zonu.

Hidroelektrana Komarnica ne nalazi se u granicama nacionalnog parka. Međutim, u cilju izbjegavanja bilo kakvog rizika od negativnog uticaja, neophodno je da Koncesionar, prije otpočinjanja radova, sprovede proceduru izrade Procjene uticaja na životnu sredinu u skladu sa UNESCO metodologijom.

2. Osnovni parametri za ocjenu ekonomske opravdanosti investicije

Za potrebe ocjene ekonomske i finansijske opravdanosti projekta na raspolaganju su osnovni parametri idejnog rješenja elektrane, nastalog kao posljedica optimizacionih analiza, prevashodno u odnosu na zahtjeve zaštite životne sredine i primjene principa održivog razvoja. U daljim fazama realizacije projekta izvjesna su odstupanja određenih parametara, ali se ne očekuju promjene od presudnog značaja za ekonomsku opravdanost. Indikativni parametri su sljedeći:

Visina brane:	171 m
Ukupna zapremina akumulacije:	227 hm ³
Korisna zapremina akumulacije:	136 hm ³
Instalisana snaga elektrane:	172 MW
Prosječna godišnja proizvodnja:	213 GWh
Procjena investicije:	260-290 M€

Obzirom da se radi o sezonskoj hidroenergetskoj akumulaciji, procjene ekonomskih koristi i finansijskih efekata projekta nijesu samo zasnovane na teorijskim pretpostavkama, već i na konkretnim iskustvima iz istog hidrološkog sliva u neposrednom okruženju – eksploatacije hidroelektrane Piva.

Ekonomske koristi od projekta su višestruke:

- proizvedena električna energija,
- smanjenje učešća proizvodnje energije iz fosilnih goriva u ukupnoj proizvodnji energije, odnosno povećanje učešća obnovljivih izvora energije u bruto finalnoj potrošnji energije,
- obezbjeđenje izvora koji omogućava dodatnu integraciju intermitentnih obnovljivih izvora (vjetar, solar) višestruko veće snage i valorizaciju identifikovanih potencijala ove vrste u Crnoj Gori
- podizanje parametara kvaliteta elektroenergetskog sistema (napon, frekvencija i drugo)
- ovaranje pristupačnosti prostora oko buduće akumulacije za privredne aktivnosti poput poljoprivrede i turizma
- povećanje zaposlenosti tokom gradnje i u cijelom periodu eksploatacije
- poboljšanje saobraćajne povezanosti
- prihodi lokalne zajednice
- prihodi državnog budžeta po osnovu poreza i vlasničkog udjela
- realno očekivani visok udio domaće privrede u realizaciji projekta

Paralelno, iz ugla finansijske opravdanosti, ako se na prethodne tehničke parametre primijene pesimističke pretpostavke i to:

- period eksploatacije od 30 godina, uz mogućnost produženja na dodatnih 30 godina, nakon donošenja odluke Skupštine, bez rezidualne vrijednosti
- diskontna stopa od 5,5%

- cijena električne energije koja odgovara fjučersu band energije italijanskog tržišta, formiranih nakon negativnih efekata pandemije novog korona virusa, korigovanom za troškove prenosnog kapaciteta na podmorskom kablju između Crne Gore i Italije, prosječnim petogodišnjim trendom kretanja cijena i faktorom kvaliteta identičnim kao za hidroelektranu Piva, bez uvećanja za pozitivne efekte gradnje hidroelektrane Komarnica
- operativni troškovi uključujući amortizaciju procijenjeni su na nivo od 5,4 do 6 miliona eura godišnje

dobija se opseg neto sadašnje vrijednosti projekta (NPV) **od 284 do 290** miliona eura i veći je od procjene vrijednosti investicije čak i u takvom scenariju.

Uvažavanjem činjenice da se radi o dominantno građevinskom objektu eksploatacionog vijeka od 80 godina, te shodno tome produženju perioda procjene NPV-a sa 30 na 50 godina, njegova vrijednost se uvećava na čak **382 miliona eura**.

Uvažavanjem nespornih pozitivnih efekata koordinisanog rada HE Komarnica i HE Piva, od 10%, za centralni scenario investicije u iznosu od 272 miliona eura, iznos NPV-a procijenjen je na **595 miliona eura**, a interna stopa povrata (IRR) na **11,4%**.

Generalno, uz brojne nesumnjive ekonomske benefite i značaj za dalji razvoj cjelokupne crnogorske ekonomije, osnovni finansijski parametri ukazuju i na umjerenu finansijsku atraktivnost projekta. Opseg procijenjenog IRR-a od 6 do 12%, zavisno od scenarija, te njegova snažna međuzavisnost sa efektima na rad postojeće hidroelektrane Piva, ukazuje na to da je ovaj prekrat prvenstveno finansijsku atraktivan vlasniku tog proizvodnog objekta – Elektroprivredi Crne Gore.

3. Minimalni ili maksimalni rok trajanja koncesije

Zakon o koncesijama Zakon o koncesijama („Sl.list CG“ br. 08/09 i 73/19) (dalje u tekstu: Zakon) propisuje da postupak za davanje koncesija pokreće nadležni organ izradom Koncesionog akta, u skladu sa Planom davanja koncesija.

Članom 20, stav 2 tačka 6 Zakona, propisano je da nije neophodno sprovesti postupak javnog nadmetanja na osnovu javnog oglasa u slučaju realizacije koncesije od strane privrednog društva ili pravnog lica u kome država ima više od polovine akcija ili udjela ili više od polovine prava glasa ili ima pravo na izbor većine članova organa upravljanja ili lica koja su ovlašćena za zastupanje u skladu sa zakonom, ili odlučujući uticaj na upravljanje i vođenje poslova tog lica, odnosno više od polovine akcija ili udjela ima privredno društvo ili pravno lice u kome država ima više od polovine akcija ili udjela ili više od polovine prava glasa ili ima pravo na izbor većine članova organa upravljanja ili lica koja su ovlašćena za zastupanje u skladu sa zakonom, ili odlučujući uticaj na upravljanje i vođenje poslova tog lica.

Planom davanja koncesija za korišćenje vodotoka za izgradnju hidroelektrana u Crnoj Gori za 2020. godinu, predviđeno da se koncesija za korišćenje vodotoka za izgradnju hidroelektrane Komarnica dodijeli bez objavljivljanaj javnog oglasa Elektroprivredi Crne Gore a.d. Nikšić, kao akcionarskom društvu u kojem je Država Crna Gora na dan donošenja plana posjedovala 88,66% akcija i samostalno imenuje sve članove organa upravljanja.

Imajući u vidu ovu činjenicu, kao i procjenu finansijskih pokazatelja projekta iz poglavlja 2 ovog akta, koji nedvosmisleno ukazuju na umjerenu profitabilnost projekta, rok trajanja koncesije se utvrđuje na maksimalni dozvoljeni period u skladu sa Zakonom, odnosno na **30 godina** uz mogućnost produženja na dodatnih 30 godina, nakon donošenja odluke Skupštine.

Kao početak roka trajanja koncesije uzima se dan početka eksploatacije, definisan kao dan dobijanja upotrebne dozvole za hidroelektranu Komarnica.

4. Spisak potrebne dokumentacije

Prije početka obavljanja koncesione djelatnosti, neophodna je obezbijediti sljedeću tehničku dokumentaciju, dozvole, odobrenja i saglasnosti:

Obaveza Koncidenta:

- Detaljni Prostorni Plan
- Strateška procjena uticaja na životnu sredinu

Obaveza Koncesionara:

- vodni uslovi
- urbanističko-tehnički uslovi
- projektna dokumentacija urađena u skladu sa zakonom kojim se reguliše pitanje gradnje objekata, uključujući i Elaborat o procjeni uticaja na životnu sredinu
- vodna saglasnost
- građevinska dozvola
- ugovor o priključenju objekta na prenosni sistem u skladu sa zakonom
- vodna dozvola
- upotrebna dozvola
- licenca za proizvodnju električne energije
- i druga dokumentacija u skladu sa zakonom

5. Izvod iz prostorno-planske dokumentacije

Izvod iz prostorno-planske dokumentacije, vlasnička struktura i način rješavanja imovinsko-pravnih odnosa, podaci o infrastrukturnim i drugim objektima koji se nalaze na prostoru za sprovođenje koncesione aktivnosti, dati su u nastavku.

Izvod iz prostorno-planske dokumentacije

U skladu sa zakonom, detaljni prostorni plan donosi se za područja na kojima treba da se izgrađuju objekti koji su od interesa za Crnu Goru ili su regionalnog značaja. Takođe, propisano je da je prije pristupanja izgradnji objekata, odnosno promjeni u prostoru, potrebno pribaviti urbanističko-tehničke uslove koje izdaje ministarstvo nadležno za poslove uređenja prostora, a na osnovu planskog dokumenta.

Cilj izrade DPP je bio da se obezbijedi jasna vizija za budući razvoj ovog prostora, kao područja od posebnog značaja za izgradnju infrastrukturnih objekata, na korist lokalnih zajednica i države Crne Gore. Time se stvaraju planske pretpostavke za realizaciju ovog važnog hidroenergetskog objekta.

Planiranje i realizacija HE Komarnica predstavlja veliki zahvat u prostoru, sa značajnim uticajima, kako na promjenu prirodne sredine, tako i na život i razvoj područja u neposrednom okruženju. Cilj je da se mogući negativni uticaji sagledaju i svedu na najmanju mjeru, a pozitivni efekti iskoriste za intenzivniji razvoj područja.

U cilju sagledavanja ukupne problematike uticaja izgradnje HE Komarnica, urađene su odgovarajuće analize, na osnovu kojih su dati odgovori za rješavanje problematike iz oblasti energetike, sigurnosti elektroenergetskog snabdijevanja, stabilnost elektroenergetskog sistema kao i energetske nezavisnosti Države Crne Gore.

U okviru tih analiza sagledani su aspekti ekonomije, ekologije, zaštite životne sredine, sociologije i prostornog razvoja područja obuhvaćenog planiranom izgradnjom hidroakumulacije.

Smjernice za sprovođenje planskog dokumenta obuhvataju:

- smjernice za dalju plansku razradu (oblici intervencija)
- smjernice za izgradnju postrojenja HE Komarnica
- smjernice za elektroenergetsku infrastrukturu
- smjernice za saobraćaj
- smjernice i uslove za izgradnju turističkih sadržaja
- opšte smjernice za arhitektonsko oblikovanje i pejzažno uređenje prostora
- smjernice za zaštitu prirodnih i pejzažnih vrijednosti i kulturne baštine
- smjernice za zaštitu životne sredine
- smjernice za sprječavanje i zaštitu od prirodnih i tehničko tehnoloških nesreća
- smjernice za realizaciju plana

Posebna pažnja data je pitanju zaštita kanjona nakon formiranja hidroakumulacije

Zaštita kanjona Nevidio

Izgradnja višenamjenske akumulacije na rijeci Komarnici i HE Komarnica ne smije ugroziti kanjon Nevidio i njegovu turističku valorizaciju, što je obezbijeđeno odabirom KNU od 811mm. kojom se obezbjeđuje da buduća akumulacija ne ugrožava zonu izlaza iz kanjona Nevidio do kojeg akumulacije pri najvišem nivou doseže. Kroz izradu projektne dokumentacije (Idejni projekat) treba dati procjenu uticaja objekata brane, hidroelektane i akumulacije na životnu sredinu, pa samim tim i na kanjon Nevidio kako bi se sa sigurnošću nakon realizacije ovog infrastrukturnog objekta mogao štititi kanjon. Za slivno područje Komarnice je karakteristična pojava erozije, ali je u Studijskim istraživanjima zaključeno da buduća akumulacija neće biti ugrožena od pretjeranog zasipanja erozionim materijalom.

Uticaj na životnu sredinu

Shodno Zakonu o životnoj sredini, segmenti životne sredine (zemljište, vode, vazduh), moraju biti zaštićeni od zagađivanja pojedinačno i u okviru ostalih segmenata životne sredine, uzimajući u obzir njihove međusobne odnose i međuticaje.

Pri izradi Projektne dokumentacije, za usvojeno rješenje treba u skladu sa zakonskom regulativom uraditi Elaborat o procjeni uticaja na životnu sredinu, kojim će se detaljnije sagledati procjena uticaja objekata brane i hidroelektane na životnu sredinu.

Potrebno je sagledati uslove izgradnje i eksploatacije i tehničke i ekonomske mjere za prevazilaženje negativnih uticaja. Na obodu kanjona i u kontaktnoj zoni plana potrebno je podsticati ekološko privređivanje i racionalno korišćenje prirodnih resursa, na način da se ne ugrožavaju voda, zemljište i vazduh, podržavati primjenu čistih energija i tehnologija, naselja u kontaktnoj zoni uređivati uz poštovanje mjera, propisa i standarda uređenja i komunalnog opremanja, te vršiti stalnu kontrolu kvaliteta svih segmenata životne sredine

Uslovima za formiranje hidroakumulacije, izgradnju brane i hidroelektrane Komarnica predviđeno je da će se višenamjenska hidroakumulaciju čija je osnovna funkcija korišćenje u svrhu izgradnje HE Komarnica, formirati od pregradnog mjesta u profilu „Lonci“, obuhvatiti srednji tok rijeke Komarnice do izlaza iz kanjona Nevidio. (kota 811mm). Hidroakumulaciju nakon projektovanja i izgradnje brane formirati na način da njen maksimalni nivo može da doseže do kote 811mm. Kota normalnog uspora 811mm. predstavlja maksimalnu kotu do koje može dostizati akumulacija, čime neće biti ugrožen kanjon Nevidio, niti naselje Šavnik, odnosno neće biti negativnih uticaja na kanjon Nevidio, niti na prirodno tečenje rijeke Pridvorice u zoni naselja Šavnik. Osim za potrebne izgradnje HE Komarnica, višenamjensku hidroakumulaciju koristiti prema smjernicama datim u ovom planu. Omogućavaju se sve planom navedene aktivnosti, uz strogo kontrolisanje zaštite životne sredine.

Površina akumulacije 3 800 000 m².

Za usvojenu kotu normalnog uspora 811mm, zapremina akumulacije iznosi oko 227 000 000 m³.

Vlasnička struktura i način rješavanja imovinsko-pravnih odnosa

Struktura vlasništva

Poređenjem obuhvata prostorno-planskog dokumenta i podataka o vlasništvu, procjenjuje se da je zemljište neophodno za realizaciju predmeta koncesije dominantno u državnom vlasništvu. Manje površine, posebno u dijelu priključka na elektroenergetski sistem, zavisno od konačnog projektnog rješenja, mogu biti u privatnom vlasništvu.

Precizni podaci o zemljištu, kao i struktura vlasništva će biti poznate tek nakon izrade projekta potrebnog za obezbjeđenje građevinske dozvole.

Način rješavanja imovinsko-pravnih odnosa

Prema članu 44 stav 3 Zakona pravo korišćenja zemljišnih parcela u državnoj svojini od strane Koncesionara biće definisano ugovorom o koncesiji, što podrazumjeva plaćanje naknade za korišćenje tog zemljišta. U slučaju da je bilo koja zemljišna parcela, potrebna za realizaciju ovog projekta, u privatnoj svojini biće sproveden postupak eksproprijacije, u skladu sa zakonom o eksproprijaciji, na osnovu posebnog elaborata.

Podaci o infrastrukturnim i drugim objektima koji se nalaze na prostoru za sprovođenje koncesione aktivnosti

Drumski saobraćaj

Drumski saobraćaj u zoni zahvata DPP-a, kojim je uređen način sprovođenja koncesione aktivnosti, obrazuje mreža magistralnih, regionalnih, lokalnih i nekategorisanih puteva. Mreža državnih puteva - magistralnih i regionalnih puteva u zoni zahvata plana i kontaktnoj zoni je dosta stara, ali se ulaže u njeno održavanje. Važne saobraćajnice se nalaze uz zapadnu i istočnu granicu zahvata plana a prostor između je slabo naseljeno područje sa nekoliko lokalnih i nekategorisanih saobraćajnica, sa skromnim tehničkim elementima.

Kroz zonu, uz zapadnu granicu zahvata, prolazi magistralni put M-3: Šćepan Polje (granica sa Bosnom i Hercegovinom) - Plužine (raskrsnica sa R-16) - Jasenovo Polje (raskrsnica sa M6) - Vir (raskrsnica sa R-7) - Nikšić (raskrsnica sa M-7) - Cerovo (raskrsnica sa R-23) - Danilovgrad (raskrsnica sa R-14) - Podgorica 3 (raskrsnica sa M-10) - Podgorica 1 (raskrsnica sa M-2). Međunarodna oznaka ovog puta je E-762.

Uz istočnu granicu zahvata, kroz gradski dio Šavnika prolazi magistralni put M-6: Ranče (granica sa Srbijom) - Trlica (raskrsnica sa R-11) - Pljevlja 1 (raskrsnica sa R-18) - Đurđevića Tara (raskrsnica sa R-10) - Žabljak (obilaznica) - Virak (raskrsnica sa R-20) - Pošćenski kraj (raskrsnica sa R-16) - Tunnel Ivica - Šavnik (raskrsnica sa R-20) - Kruševica - Jasenovo Polje (raskrsnica sa M-3).

U Šavniku se od ovog magistralnog puta odvaja regionalni put R-20: Virak (raskrsnica sa M6) - Tušina (raskrsnica sa R-21) - Šavnik (raskrsnica sa M-6). Oznake državnih puteva su nešto drugačije u odnosu na oznake u PUP-ovima opština Plužine i Šavnik, jer je poslije njihovog donošenja urađena prekategoriizacija državnih puteva.

Zahvatom prolaze i lokalni i nekategorisani putevi. Što je područje bliže gradskom dijelu Šavnika, a dijelom i zoni Brezana, više je i saobraćajnica unutar zahvata plana. Na ostalom prostoru postoji vrlo malo puteva, a veliko prostorno ograničenje predstavlja kanjon rijeke Komarnice.

Lokalnim putevima u zoni zahvata plana se povezuju naselja sa primarnom saobraćajnom mrežom. Lokalna putna mreža u zoni zahvata nije u dobrom stanju. To su putevi promjenljivih širina poprečnih profila, uglavnom

sa samo jednom saobraćajnom trakom, sa nezadovoljavajućim tehničkim elementima. Njihovo funkcionisanje, odnosno održavanje prohodnosti je otežano. Ovo je naročito izraženo u zimskim mjesecima.

Nekategorisani putevi na teritoriji zone zahvata imaju još ograničeniju saobraćajnu funkciju i tehnički elementi su im slabiji. Uglavnom su izgrađeni po terenu, uz minimalne neophodne zemljane radove.

Telekomunikacije

Servise javno dostupnih telefonskih usluga u fiksnoj elektronskoj komunikacionoj mreži na teritoriji opština Plužine i Žabljak pružaju dva (2) operatora, a na teritoriji Opštine Šavnik jedan.

U zoni obuhvata planskog dokumenta nalazi se optički kabal na relaciji LC Nikšić – LC Šavnik – LC Žabljak – LC Pljevlja.

Usluge fiksnog širokopojasnog pristupa Internetu (putem kabla) na teritoriji opština Plužine, Šavnik i Žabljak pruža jedan operator.

Na teritoriji Opština: Plužine, Šavnik i Žabljak, sva tri operatora mobilne telefonije imaju instalisane radio bazne stanice i to Crnogorski Telekom na 20 lokacija, Telenor na 19 i M:tel na 20. Na ovom prostoru nalazi se i 38 antenskih stubova u vlasništvu Radio difuznog centra, Crnogorskog Telekoma, M:tel-a i Telenora.

Energetski sistemi

Detaljnim prostornim planom za koridor dalekovoda 400 kV sa optičkim kablom od crnogorskog primorja do Pljevalja i podmorski kabal 500kV sa optičkim kablom Italija - Crna Gora, uređeno je pitanje prostornog planiranja prenosne mreže u neposrednoj blizini koncesionog područja. Uzgrađeni, i elementi tog plana koji su u fazi realizacije omogućavaju:

- Direktno povezivanje Crne Gore sa tržištem električne energije u EU, čime se ostvaruju dodatni pozitivni efekti, kao što su ostvarenje prihoda od prenosa energije, pristup evropskim fondovima za razvoj i podsticaj za investitore za ulaganje u elektroenergetski sektor;
- Značajno bolja prenosna mreža, pri čemu se formira 400 kV prsten,
- povezivanje gradova na sjeveru Crne Gore na 110 kV naponskom nivou i povećanje pouzdanosti napajanja;
- Povećanje sigurnosti snadbijevanja električnom energijom većih turističkih središta na crnogorskom primorju, kao što su Herceg Novi, Tivat, Kotor i Budva, što će dodatno doprinijeti uspješnom razvoju turističkih i drugih sadržaja i
- stvaranje preduslova za priključenje planiranih novih izvora električne energije, **uključujući HE Komarnica**
- Crna Gora se pozicionira kao važno energetska čvorište u regionu, čime se dodatno povećava vrijednost ostalih međudržavnih dalekovoda kroz povećanje prihoda od njihove eksploatacije, u svrhu tranzita električne energije;

U okviru realizacije projekta povezivanja Crne Gore i Italije elektroenergetskim podmorskim kablom, izvršena su bitna ojačanja prenosnog sistema. Jedan od važnih razloga odabira rute 400kV dalekovoda Lastva – Pljevlja zapadnim dijelom Crne Gore je i potreba da dalekovod prolazi u blizini naselja Brezna, gdje je već izgrađena nova trafostanica 110/35kV sa mogućnošću proširenja na 400kV naponski nivo, a sve zbog priključenja planiranih energetskih izvora - HE Komarnica i vjetroelektrana na prostoru krnovske visoravni. *“Stvaranje uslova za kvalitetno i pouzdano priključenje na prenosnu mrežu novih proizvodnih jedinica sjeverno od Nikšića (HE Komarnica, mHE u okolini Šavnika i Plužina, VE u oblasti Krnova i dr) na način koji će omogućiti smanjenje tehničkih gubitaka prenosa energije iz ovih objekata, u odnosu na ranije planove priključenja”.*

dio ovog proistorno-planskog dokumenta je već realizovan, a ostatak će nesporno biti u funkciji prije okončanja gradnje HE Komarnica, zbog čega njeno priključenje na elektroprenosni sistem ne može biti sporno.

Hidrotehnički sistemi

U opštini Plužine osim glavnog vodovoda postoji još osam javnih vodovoda za snabdijevanje seoskih naselja vodom. Kanalizacija je u opštini Plužine, generalno posmatrano zastupljena septičkim jamama.

U zoni zahvata generalno je dobro očuvana životna sredina, tako da nema negativnih uticaja na stanovništvo, ali se i u važećoj prostorno planskoj dokumentaciji naglašava potreba zaštite zona izvorišta i organizacija neophodne infrastrukture u skladu sa propisima.

Zato se ističu ciljevi: utvrđivanje sanitarnih zona zaštite postojećih vodoizvorišta, sanacija nepovoljnih uticaja i izgradnja kanalizacione mreže, preduzimanje potrebnih mjera u vodosnabdijevanju i omogućavanje snabdijevanja naselja koja do sada nisu snabdijevana.

U opštini Šavnik je relativno dobro razvijena hidrološka mreža. To su brze kraške rijeke koje raspolažu hidroenergetskim potencijalom, koji je neiskorišćen, a ujedno je i izvor vodosnabdijevanja.

Generalno posmatrano, naselja u opštini Šavnik nemaju nedostatak vode, ali u zoni zahvata su naselja Duži i Dubrovsko u kojima ovaj problem nije riješen. U seoskim naseljima je uglavnom zastupljeno individualno snabdijevanje vodom za pojedinačna domaćinstva ili grupni vodovodi iz kojih se snabdijevaju grupe domaćinstava.

U nekim naseljima, kao što je Pošćenje, izgrađeni su nezavisni vodovodni sistemi. Pošćenje ima izgrađen vodovod i za vodosnabdijevanje koristi izvorišta Vrbica i Glava. Iz ovog vodovoda se snabdijeva i dio naselja Petnjica, a drugi dio ovog naselja koristi vodu sa izvorišta u selu Godijelji. Selo Provalija je bogato vodom, a selo Komarnica ima izgrađen vodovod i koristi izvore na obali Komarnice, uzvodno od naselja Komarnica.

Naselja Duži i Dubrovsko na desnoj obali Komarnice su na potpuno bezvodnom terenu, nalaze se na zaravnjenom platou iznad kanjona rijeke Komarnice. Sprovođenje mjera sanitarne zaštite je u važećoj prostorno planskoj dokumentaciji ocijenjeno kao neadekvatno, uglavnom nisu izvršena istraživanja i određivanja zona sanitarne zaštite. Ne preduzimaju se mjere navodnjavanja zemljišta. Ocijenjeno je da se voda ne koristi u mogućoj mjeri ni za akvakulturu. U opštini postoji dovoljno izvorišta za flaširanje vode i neka od njih se koriste.

Zagađenja voda potiču od otpadnih voda iz naselja. Kod seoskih naselja, posebno razbijenog tipa primjenjuju se septičke jame. Potrebno je u posebno voditi računa o tome da se otpadnim vodama ne ugroze izvorišta. Zato se preporučuje korišćenje izvora koji su na višim kotama i održavanje i pražnjenje septičkih jama na propisan način.

Generalno se može ocijeniti da stanje nije zadovoljavajuće, nedovoljna je izgrađenost vodovoda, nepotpuno održavanje, posebno sanitarno tehničke mjere zaštite i formiranje sanitarnih zona zaštite i praćenje kvaliteta vode. Bezvodna naselja, (Duži i Dubrovsko), gdje se ne preduzimaju ni mjere navodnjavanja zemljišta, potrebno je planski riješiti u domenu vodosnabdijevanja.

6. Uslovi koje je Koncesionar dužan da ispunjava

Pored ispunjavanja uslova iz člana 23 Zakona o koncesijama, kojima se dokazuje podobnost ponuđača, neophodno je da koncesionar ispuni uslove tehničke opremljenosti, finansijske sposobnosti i ostalih referenci, dostavljanjem dokaza o:

- a. vlasništvu nad akumulacionim hidroelektranama kumulativne instalisane snage od 500 MW ili više
- b. realizovanim investicijama u objektima za proizvodnju električne energije od najmanje 50 miliona € (EUR) u proteklih deset godina (2009-2019), od čega najmanje 20 miliona € (EUR) u protekle dvije godine (2018, 2019);
- c. prosječnom godišnjem bruto prihodu većem od 100 miliona € (EUR) za posljednje 3 poslovne godine (2017, 2018, 2019).

7. Osnovni elementi tenderske dokumentacije

U skladu sa članom 20, stav 2 tačka 6 Zakona, predmetna koncesija se dodjeljuje uz isključenje javnog oglasa.

Sastavni dio dokumentacije u postupku dodjele koncesije, uz ovaj akt, čini Nacrt Ugovora o koncesiji.

U postupku podnošenja ponude Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić će dostaviti svu neophodnu dokumentaciju na osnovu koje se dokazuje ispunjenost uslova utvrđenih u poglavlju „6. Uslovi koje je Koncesionar dužan da ispunjava”, a koji se odnose na dokazivanje podobnosti ponuđača, uslove tehničke opremljenosti, finansijske sposobnosti i ostalih referenci.

Pored ovoga, Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić će dostaviti i tehničko tehnološko rješenje koje, između ostalog, sadrži podatke o instalisanoj snazi, planiranoj godišnjoj proizvodnji električne energije iz hidroelektrane Komarnica, nazive katastarskih opština neohodnih za realizaciju ove koncesije.

8. Nacrt Ugovora o koncesiji i drugih pratećih ugovora neophodnih za realizaciju koncesije

U skladu sa članom 43 Zakona o koncesijama, Ugovor o koncesiji definiše prava i obaveze Koncedenta i Koncesionara.

U skladu sa članom 51 Zakona o koncesijama u roku od 60 dana od dana zaključenja Ugovora o koncesiji, Koncesionar će osnovati i registrovati privredno društvo, sa sjedištem u Crnoj Gori, koje će obavljati koncesionu djelatnost ili donijeti odluku da koncesionu djelatnost obavlja samostalno i o tome obavijestiti Koncedenta.

Tekst nacrtu ugovora o koncesiji dat je u Prilogu 2.

Koncesionar je dužan da zaključiti i druge ugovore neophodne za realizaciju koncesije, u skladu sa zakonom.

9. Kriterijumi za izbor najpovoljnije ponude

Plan koncesija za korišćenje vodotoka za izgradnju hidroelektrana u Crnoj Gori za 2020. godinu, koji je Vlada je donijela na sjednici održanoj 9.7.2020. godine utvrđeno je da se koncesija za korišćenje vodotoka Komarnica, radi izgradnje, održavanja i korišćenja energetskih objekata u cilju proizvodnje električne energije na predmetnom vodotoku dodjeljuje, bez objavljivanja javnog oglasa, Elektroprivredi Crne Gore a.d. Nikšić, kao akcionarskom društvu u kojem Država Crna Gora posjeduje 88,66% akcija i samostalno imenuje sve članove organa upravljanja.

Naime, članom 20, stav 2 tačka 6 Zakona, propisano je da nije neophodno sprovoditi postupak javnog nadmetanja na osnovu javnog oglasa u slučaju realizacije koncesije od strane privrednog društva ili pravnog lica u kome država ima više od polovine akcija ili udjela ili više od polovine prava glasa ili ima pravo na izbor većine članova organa upravljanja ili lica koja su ovlašćena za zastupanje u skladu sa zakonom, ili odlučujući uticaj na upravljanje i vođenje poslova tog lica, odnosno više od polovine akcija ili udjela ima privredno društvo ili pravno lice u kome država ima više od polovine akcija ili udjela ili više od polovine prava glasa ili ima pravo na izbor većine članova organa upravljanja ili lica koja su ovlašćena za zastupanje u skladu sa zakonom, ili odlučujući uticaj na upravljanje i vođenje poslova tog lica.

Imajući u vidu činjenicu da na dijelu postojećeg vodotoka Elektroprivreda Crne Gore već ima izgrađen objekat za proizvodnju električne energije – Hidroelektranu Piva, sa kojom u koordinisanom radu hidroelektrana Komarnica ostvaruje pozitivne efekte za oba objekta, ocjenjuje se veoma važnim da ista kompanija aktivno učestvuje u realizaciji ovog projekta.

10. Uslovi i način obavljanja koncesione djelatnosti

Uslov i način obavljanja koncesione djelatnosti propisani su Zakonom i Ugovorom o koncesiji. Način i kvalitet i obim pružanja usluga korisnicima propisani su zakonom. Nacrt ugovora o koncesiji je sastavni dio ovog akta.

11. Mjere za zaštitu životne sredine i unapređenje energetske efikasnosti.

U skladu sa Zakonom o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu prilikom pripreme DPP-a priprema se Izvještaj o strateškoj procjeni uticaja Projekta na životnu sredinu.

Koncesionar je, kao nosilac Projekta, obavezan da u skladu sa Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu pripremi elaborat procjene uticaja na životnu sredinu i obezbijedi da Agencija za zaštitu prirode i životne sredine da saglasnost na taj elaborat. Predmet elaborata je identifikacija i vrednovanje mogućih značajnih uticaja Projekta i određivanje načina sprječavanja, otklanjanja, ublažavanja ili sanacije štetnih uticaja na životnu sredinu i društvo. Prilikom izrade elaborata procjene uticaja na životnu sredinu za Projekat, Koncesionar će naročito imati u vidu rezultate Izvještaja o strateškoj procjeni uticaja Projekta na životnu sredinu. Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu će, između ostalog, sadržati sljedeće mjere:

- za konzervaciju za vrste kojima realizacijom DPP-a prijeti istrebljenje i trajno uništenje;
- za ublažavanje efekata indukovane seizmičnosti i mogućeg aktiviranja odrona i klizišta;
- za zaštitu kulturne baštine;
- za valorizaciju sliva.

12. Iznos koncesione naknade

Iznos koncesione naknade utvrđuje se na 1% od prihoda od prodaje električne energije proizvedene u hidroelektrani Komarnica. Ovaj iznos koncesione naknade Koncesionar će plaćati Koncedentu u skladu sa Ugovorom o koncesiji.

Imajući u vidu veliko vrijeme povrata i umjerenu dobit, u skladu sa Članom 61, stav 1, tačke 4 i 5, Zakona o koncesijama kao i činjenicu da se koncesija dodjeljuje privrednom društvu u većinskom državnom vlasništvu a da bi eventualno učešće privatnog kapitala uslijedilo tek nakon sprovedenog konkurentnog postupka, koncesiona naknada je utvrđena na vrijednost od 1%.

13. Način određivanja tarifa za pružanje usluga

Električnu energiju proizvedenu u hidroelektrani Komarnica, kao i sve prateće sistemske usluge, garancije porijekla i slične proizvode, Koncesionar će prodavati na slobodnom tržištu, u skladu sa zakonom.

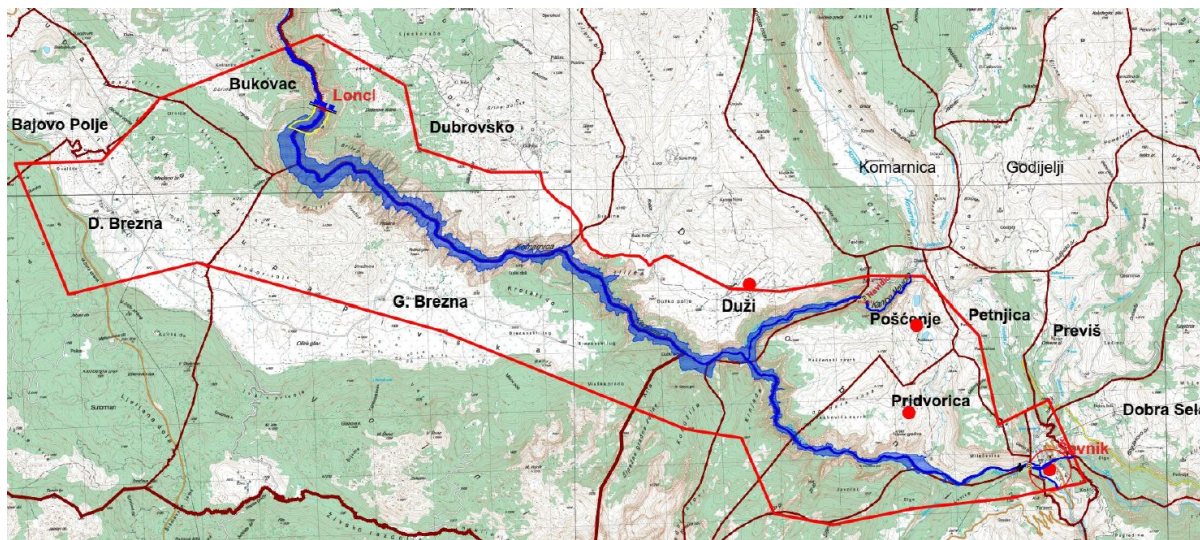
14. Spisak propisa

Osnovni propisi koji se primjenjuju na postupak davanja koncesije i vršenje koncesione djelatnosti su:

- 1) Zakon o koncesijama „Službeni list CG“, br. 08/09 i 73/19);
- 2) Zakon o energetici („Službeni list CG“, br. 5/16 i 51/17);
- 3) Zakon o vodama („Sl.list RCG“ br. 27/07 i „Službeni list CG“, 32/11, 48/15, 52/16 i 84/18);
- 4) Zakon o planiranju prostora i izgradnji objekata („Službeni list CG“, br. 64/2017, 44/2018, 63/2018, 11/2019 - ispr. i 82/2020)
- 5) Zakon o životnoj sredini („Sl.list RCG“ br. 52/16 i 73/19);
- 6) Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl.list RCG“ br.80/05 i 59/11 i 52/16);
- 7) Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu („Službeni list CG“, broj 75/18);
- 8) Zakon o finansiranju upravljanja vodama („Službeni list CG“, br. 65/08 i 40/11);

- 9) Zakon o industrijskim emisijama („Službeni list CG“, br. 17/19)
- 10) Zakon o upravljanju otpadom („Službeni list CG“, br. 64/11 i 39/16);
- 11) Uredba o projektima za koje se vrši procjena uticaja na životnu sredinu ("Sl. list RCG", br.20/07 i „Službeni list CG“, br. 47/13, 53/14 i 37/18);
- 12) Pravilnik o načinu vršenja revizije glavnog projekta („Službeni list CG“, broj 18/18)
- 13) Pravilnik o načinu izrade i sadržini tehničke dokumentacije za građenje objekta („Službeni list CG“, broj 44/18)
- 14) Pravilnik o načinu vršenja revizije složenih inženjerskih objekata za proizvodnju, prenos i distribuciju električne i toplotne energije ("Sl. list CG", br. 64/2017, 44/2018, 63/2018, 11/2019 - ispr. i 82/2020")

Prilog 1: Granica zahvata DPP Komarnica

Granica zahvata DPPKomarnica preciznoje definisana preko koordinata sljedećih tačaka:

Tačka	X	Y	Tačka	X	Y
1	6571925.80	4762691.69	45	6582115.13	4761119.25
2	6573419.70	4762740.54	46	6582123.25	4761121.51
3	6574424.36	4763814.94	47	6582134.68	4761120.53
4	6577132.31	4764905.97	48	6582202.29	4761097.79
5	6578646.79	4764043.51	49	6582222.95	4761097.45
6	6578881.27	4762956.17	50	6582368.30	4761129.25
7	6580129.52	4762543.89	51	6582397.64	4761130.62
8	6580976.46	4762547.27	52	6582446.72	4761113.69
9	6580983.19	4762538.97	53	6582515.81	4761107.28
10	6580982.83	4762527.09	54	6582682.71	4761102.32
11	6580990.12	4762510.48	55	6582696.36	4761095.94
12	6581011.53	4762420.14	56	6582770.82	4761037.94
13	6581013.99	4762401.84	57	6582796.48	4761025.69
14	6581011.52	4762387.76	58	6582821.27	4760991.68
15	6581030.39	4762321.14	59	6582845.05	4760946.80
16	6581040.50	4762297.01	60	6582854.35	4760940.90
17	6581064.85	4762259.09	61	6582863.58	4760940.99
18	6581288.32	4762041.45	62	6582877.13	4760946.55
19	6581307.46	4762029.14	63	6582909.49	4760973.49
20	6581336.38	4762016.91	64	6582918.56	4760990.42
21	6581421.70	4761960.10	65	6582922.76	4761005.68
22	6581454.96	4761948.46	66	6582925.99	4761009.51
23	6581487.78	4761927.03	67	6582931.89	4761010.50
24	6581536.74	4761864.46	68	6583142.14	4761106.08
25	6581547.32	4761836.84	69	6584240.84	4760542.90
26	6581611.06	4761763.54	70	6585116.24	4760490.96
27	6581680.67	4761644.08	71	6586694.18	4760765.92
28	6581685.17	4761627.82	72	6587588.49	4760754.69
29	6581675.33	4761561.98	73	6588541.67	4759748.47
30	6581678.92	4761527.22	74	6588882.02	4758213.14
31	6581707.41	4761445.43	75	6589742.22	4758638.80
32	6581706.56	4761420.97	76	6590378.68	4757218.30
33	6581730.77	4761389.13	77	6589066.79	4756945.93
34	6581763.64	4761366.05	78	6587451.87	4756773.13
35	6581781.63	4761355.37	79	6588023.64	4756487.37
36	6581819.35	4761274.21	80	6585012.76	4756678.64
37	6581875.19	4761214.74	81	6584448.97	4757981.09
38	6581887.67	4761205.70	82	6583485.38	4758134.77
39	6581936.67	4761195.83	83	6579245.43	4759835.60
40	6581947.63	4761187.79	84	6575060.46	4760989.37
41	6581986.60	4761146.85	85	6572843.33	4760442.40
42	6582008.95	4761140.00			
43	6582086.06	4761107.59			
44	6582096.75	4761108.76			

Prilog 2: Nacrt ugovora o koncesiji

IZVJEŠTAJ O JAVNOJ RASPRAVI O NACRTU KONCESIONOG AKTA ZA PROJEKAT HIDROELEKTRANE KOMARNICA

Javna rasprava o Nacrtu Koncesionog akta za projekat hidroelektrane Komarnica sprovedena je u periodu od 31. jula do 14. avgusta 2020. godine. Obavještenje o sprovođenju javne rasprave bilo je objavljeno na internet stranici Ministarstva ekonomije.

Cijeneći inicijativu neformalne mreže nevladinih organizacija "Koalicija 27", za produženje javne rasprave na Koncesioni akt za projekat hidroelektrane Komarnica za 30 dana, Ministarstvo ekonomije je produžilo javnu raspravu o predmetnom dokumentu do 21.8.2020. godine.

Imajući u vidu da su javne rasprave o različitim aspektima projektu izgradnje hidroelektrane Komarnica vođene u više navrata, u okviru pripreme brojnih strateških dokumenata, a posebno uvažavajući činjenicu da je javna rasprava za nacrt detaljnog prostornog plana za prostor višenamjenske akumulacije na rijeci Komarnici sa izvještajem o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu vođena u periodu od 06.11.2019.godine do 17.12.2019.godine, ocijenjeno je primjerenim i u ovoj fazi produžiti rok za konsultacije sa zainteresovanom javnošću za još sedam dana, čime je javna rasprava o koncesionom aktu trajala od 31.07.2020. jula do 21.8. 2020. godine.

Javna rasprava je sprovedena na način da su se komentari i sugestije dostavljani putem elektronske pošte na adresu predviđenu javnim pozivom.

Tokom perioda javne rasprave, usljed pandemije koja je izazvana virusom COVID 19, nisu održani okrugli stolovi, tribine i td.

U toku trajanja javne rasprave dobijeno je oko 50 komentara i sugestija, i to od:

1. Elektroprivrede Crne Gore,
2. Organizacije KOD,
3. Akcije za socijalnu pravdu,
4. Koalicije 27

Svi komentari, primjedbe i sugestije dobijeni od zainteresovanih strana tokom javne rasprave detaljno su razmatrani i svi predlozi koji su ocijenjeni kao prihvatljivi uvaženi su i uključeni u tekst Nacrta Koncesionog akta za projekat hidroelektrane Komarnica kao i u Nacrt ugovora.

U nastavku je data tabela sa komentarima, primjedbama i sugestijama dostavljenim u toku javne rasprave, kao i odgovorima na iste, od strane obrađivača.

Dostavljeni komentari i sugestije koji se nijesu odnosili na predloženi tekst odnosno odredbe Koncesionog akta za projekat hidroelektrane Komarnica kao i u Nacrt ugovora za koje je sprovedena javna rasprava, nijesu razmatrani od strane obrađivača.

Tabela primjedbi sa javne rasprave o Nacrtu Koncesionog akta za projekat hidroelektrane Komarnica

<i>Davalac primjedbe</i>	<i>Primjedba</i>	<i>Odgovor obrađivača</i>
KOD	1. Koji su razlozi za netransparentnost procesa koji se odnosi na plan gradnje akumulacije na Komarnici? Naime, mada smo učestvovali na okruglim stolovima gdje nam je od strane predstavnika Ministarstva i EPCG-a obećavano da ćemo blagovoremeno dobiti projektnu dokumentaciju, te nakon što smo se dodatno odbraćali i putem Zahtjeva za slobodan pristup informacijama - mi nismo uspjeli doći do Idejnog projekat za hidroelektranu Komarnica sa studijom ekonomske opravdanosti, to je dokument koji je značajan i sa stanovišta reperkusije koji njegov sadržaj ima na formiranje nacrtu koncesionog akta? Zadnji ZSPI je upućen dana 22.07.2020. godine i, mada je zakonski rok za odgovor 15 dana, mi nismo dobili nikakav odgovor. Na jednom od okruglih stolova nam je saopšteno da se radi o intelektualnoj svojini koja ne može biti dostupna bez posebnih saglasnosti.	Sugestivno (kapciozno) pitanje Kojim se kao istinita pokušava nametnuti netačna polazna pretpoistavka – da je proces donošenja plana prema kojem će se graditi hidroelektrana Komarnica sa pripadajućom akumulacijom netransparentan. Javna rasprava u okviru izrade Strategije razvoja energetike, kojom je predviđena gradnja hidroelektrane Komarnica trajala je 39 dana, a u okviru nje održana su 3 okrugla stola, kao i posebna sjednica Privredne komore Crne Gore. Javna rasprava za nacrt detaljnog prostornog plana za prostor višenamjenske akumulacije na rijeci Komarnici sa izvještajem o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu vođena u periodu od 06.11.2019.godine do 17.12.2019.godine i trajala je 41 dan. Tekuća javna rasprava trajala je 21 dan, a naredno uključenje javnosti poredviđeno je prilikom izrade elaborata procjene uticaja na životnu sredinu. Ukupni perid prikupljanja komentara najšire javnosti, prije početka gradnje hidroelektrane Komarnica trajaće preko 150 dana, što je najbolji dokaz transparentnosti i otvorenosti cjelokupnog procesa pripreme za realizaciju ovog projekta. Kada je u pitanju dostavljanje projektne dokumentacije, koja je, pretpostavlja se zahtijevana od još uvijek samo potencijalnog investitora – Elektroprivrede Crne Gore a.d. Nikšić, ne ulazeći u postupak odlučivanja po ZSPI, sasvim je jasno da je za ovu fazu odlučivanja idejni projekat elektrane irelevantan. Projektna dokumentacija potreba za gradnju objekta biće predmet javnih konsultacija u narednom periodu, u skladu sa zakonom.

2. Da li nam možete objasniti kako se može voditi kvalitetna rasprava bez uvida u temeljne dokumente koji bi trebalo da iznose ključne pretpostavke za kreiranje koncesionog akta?	Sugestivno (kapciozno) pitanje Kojim se kao istinita pokušava nametnuti netačna polazna pretpostavka – da nije omogućen uvid u temeljne dokumente koji bi trebalo da iznose ključne pretpostavke za kreiranje koncesionog akta. Koncesioni akt sadrži sve zakonom propisane elemente, uključujući i jasan opis predmeta koncesije, granice područja, oblasti, prostora i lokacije na kojoj će se vršiti koncesiona djelatnost, osnovne parametri za ocjenu ekonomske opravdanosti investicije, izvod iz prostorno planske dokumentacije i slično. Sve korišćene pretpostavke su javno provjerljive.
3. Zašto se razlikuju studije naučnika sa onima koje su nam predstavnici Ministarstva javno prezentovali? Ovdje prije svega mislimo na kote koje se odnose na planirane akumulacije.	Sugestivno (kapciozno) pitanje Kojim se kao istinita pokušava nametnuti netačna polazna pretpostavka – o navodnoj razlici između „studija naučnika“ i javno prezentovanih studija od strane Ministarstva ekonomije, pri čemu se ne navode nazivi navodnih studija, osnovni podaci o njihovom publikovanju, kao ni imena i reference naučnika.
4. Zašto se politika Ministarstva svodi na to da je jedini način valorizacije prostora energetika?	Sugestivno (kapciozno) pitanje Kojim se kao istinita pokušava nametnuti netačna polazna pretpostavka – da je jedini način valorizacije prostora energetika. Izgradnja energetske objekata, vrši se isključivo i jedino na prostoru koji je planskom dokumentacijom predviđen za tu namjenu. Čak i u konkretnom slučaju, Detaljnim prostornim planom za prostor višenamjenske akumulacije na rijeci Komarnici, ali i samim koncesioni maktom, jasno je propisano da je realizacijom energetske projekta potrebno je omogućiti višenamjensko korišćenje hidroakumulacije u svrhe vodosnabdijevanja, poboljšanje uslova razvoja poljoprivrede i turizma u okruženju, kao i dalji razvoj saobraćajne i ostale infrastrukture, kako bi se doprinijelo ukupnom privrednom razvoju područja u kontaktnoj zoni hidroakumulacije.

	5. Da li je trajno opredjeljenje Ministarstva i Vlade da jedina moguća valorizacija prostora potapanje istog?	Sugestivno (kapciozno) pitanje Kojim se kao istinita pokušava nametnuti netačna polazna pretpostavka – da je trajno opredjeljenje Ministarstva i Vlade da jedina moguća valorizacija prostora potapanje istog. Hidroakumulacija Komarnica je prva hidroakumulacija čija se izgradnja u Crnoj Gori planira još od 1976. godine. Vlada Crne Gore i Ministarstvo ekonomije, veoma odgovorno se odnose prema ograničenim prostornim resursima, kojima crna Gora raspolaže, a najbolji kontraargument iznesenoj neistini je dosljedno poštovanje deklaracije o zaštiti Tare, kao i veoma pažljiv pristup realizaciji velikih hidroenergetskih objekata, ilustrovan i opredjeljenjem da se, u ovom momentu ne razmatra valorizacija ostalih hidroenergetskih potencijala, kako piu kompletno crnogorsko gruštvo moglo da se fokusira na predmetno pitanje i da svoj najbolji doprinos napretku.
	6. Zašto Ministarstvo nije ponudilo više modela razvoja ovog kraja?	Pretmetni koncesioni akt urađen je u skladu sa Detaljnim prostornim planom za prostor višenamjenske akumulacije na rijeci Komarnici, kojim je Skupština Crne Gore jasno opredijela namjenu ovog prostora, čime je dat okvir daljeg razvoja. Osim energetike, isti će se bazirati na poljoprivredi i turizmu.
ASP	1. Nacrt koncesionog akta je površan i nepotpun dokument, koji ne potvrđuje ekonomsku isplativost investicije, zbog čega ga treba povući sa javne rasprave i javnosti u ponovnom postupku ponuditi sve relevantne podatke. Nacrt koncesionog akta sadrži samo opšte energetske karakteristike potencijalne Hidroelektrane Komarnica i ne prikazuje ekonomske parametre na osnovu kojih se nedvosmisleno može ocijeniti da je planirani energetska projekat ekonomski isplativ i u javnom interesu, odnosno interesu svih građana.	Zakon o koncesijama (SLCG 8/09, 73/19) član 19, propisuje sadržaj koncesionog akt, koji, između ostalog uključuje osnovne parametre za ocjenu ekonomske opravdanosti investicije (član 19, stav 1, tačka 7). Zakonom nije predviđeno da se koncesionim aktom potvrđuje ekonomska isplativost investicije.

Napominjemo da je Zakonom o koncesijama propisano da se koncesije daju radi obezbjeđenja, pored ostalog, ostvarivanja javnog interesa, veće zaposlenosti, uvođenja novih tehnologija i obezbjeđenja ubrzanog privrednog razvoja i obezbjeđenja prihoda za koncedenta, kao i racionalnog, ekonomičnog, pravilnog i efikasnog korišćenja prirodnih bogatstva, dobara u opštoj upotrebi i drugih dobara od opšteg interesa. U odnosu na ove obavezne norme propisane Zakonom o koncesijama, Nacrt koncesionog akta za Hidroelektranu Komarnica ne nudi pouzdane odgovore, ili ih uopšte ne nudi.	
2. Nacrt koncesionog akta ne prikazuje pouzdanu cijenu potencijalne izgradnje Hidroelektrane Komarnica, što je nedopustivo i javnosti je potrebno predočiti kompletnu cost benefit analizu koja će prikazati cijenu investicije sa svim elementima. Dokumentom se u jednoj rečenici navodi da je procjena investicije između 260 i 290 miliona eura, bez navođenja bilo kakvih dodatnih podataka, što je neprihvatljiv i paušalan pristup. Ukazujemo da je u Detaljnom prostornom planu (DPP) prikazana cijena od 246,5 miliona, pa je nejasno otkuda ova razlika. Pri tome je neshvatljivo da se nijednom riječju ne navodi da li je u cijenu investicije uračunat PDV ili ne. Naglašavamo i da je u DPP-u cijena struje iz Hidroelektrane Komarnica računata prema mađarskoj berzi, gdje je struja znatno skuplja od cijene na domaćem tržištu, pa to ne može biti uzeto kao jedan od realnih pokazatelja procjene investicije, pogotovu i što je dio struje planiran ne za prodaju, već održavanje rezerve u sistemu, a istovremeno se	Pouzdana cijena izgradnje Hidroelektrane Komarnica odrediće se u otvorenom konkurentnom i transparentnom postupku nabavke, shodno zakonu o javnim nabavkama, zakonu o javno-privatnom partnerstvu ili propisu međunarodne finansijske institucije, koja bi finansirala projekat. Detaljnu cost-benefit analizu radiće koncesionar, a imajući u vidu činjenicu da je koncesionim aktom predviđena dodjela koncesije Elektroprivredi Crne Gore a.d. Nikšić, jasno je da će ista biti predočena javnosti u narednim koracima.

	prognoze budućih cijena struje u DPP-u bukvalno proizvoljno utvrđuju i bez validnih izvora.	
	3. Nacrt koncesionog akta nije pokazao prihode lokalne zajednice i Države od planiranog projekta, kao ni uticaj na zapošljavanje. Neprihvatljivo je da se u koncesionom aktu kao ekonomski benefiti navode povećanje zaposlenosti tokom gradnje i u periodu eksploatacije, prihodi lokalne zajednice, kao i prihodi državnog budžeta na osnovu poreza i vlasničkog udjela, ali da nema niti jedne brojke o kolikom broju zaposlenih se može raditi ili koliko će godišnje prihodovati lokalna zajednica, odnosno Država. Kao jedan od ekonomskih benefita se navodi i „otvaranje pristupačnosti prostora oko buduće akumulacije za privredne aktivnosti poput poljoprivrede i turizma“, ali i tu izostaju konkretni pokazatelji.	Ne prihvata se. Umjesto procjena i pretpostavki konkretnih brojeva, data je vrlo jasna referenca na višedeceniska iskustva u eksploataciji sličnih objekata. U tom smislu, prihodi lokalne zajednice i Države po osnovu eksploatacije hidroelektrana Piva i Perućica, dobra su potvrda konkretnih ekonomskih benefita od projekta.
	4. Nacrt koncesionog akta ne prikazuje troškove zaštite životne sredine, iako bi to morala biti jedna od bitnih stavki. Dokumentom se nijednom riječju ne navode troškovi zaštite životne sredine, iako se planira ogromna intervencija u prostoru i njegova trajna devastacija, a što bi morala biti jedna od bitnih stavki koncesionog akta.	Troškovi zaštite životne sredine obuhvaćeni su procjenom ukupnih investicionih ulaganja, obzirom da je dosljedna primjena propisa iz oblasti zaštite životne sredine preduslov gradnje objekta.

5. Nejasno je kako je utvrđena koncesiona naknada od 1 odsto od prodate električne energije. Dokumentom je predviđen iznos koncesione naknade od 1 odsto od prodate električne energije, ali se ne objašnjava kako je utvrđen ovaj procenat, koji je potrebno da bude u većem iznosu.	Prihvata se. akt je dopunjen
6. Nejasno je zašto se Nacrtom koncesionog ugovora predviđa formiranje koncesionog društva, imajući u vidu da se koncesija daje uz isključenje javnog oglasa. Nacrtom koncesionog ugovora se predviđa obaveza osnivanja koncesionog društva, što u pratećem nacrtu koncesionog akta uopšte nije obrazloženo (uz određene izuzetke). Imajući u vidu da se koncesija planira dodijeliti bez javnog oglasa, to je potrebno javnosti obrazložiti potrebu osnivanja koncesionog društva.	Predviđena je mogućnost da Koncesionar osnuje i registruje privredno društvo, sa sjedištem u Crnoj Gori, koje će obavljati koncesionu djelatnost ili da donese odluku da koncesionu djelatnost obavlja samostalno i o tome obavijestiti Koncedenta. Mogućnost je ostavljena, imajući u vidu ustaljenu svjetsku praksu realizacije velikih projekata u kojima investitor nerijetko formira (makar samo za vrijeme gradnje) projektnu kompaniju posebne namjene, kako bi jasno opredijelio resurse za realizaciju projekta, a sve rizike i troškove učinio kontrolabilnijim i observabilnijim.
7. Neprihvatljivo je da Nacrt koncesionog ugovora ne sadrži antikoruptivnu klauzulu, kao raskidni uslov. Nacrtom koncesionog ugovora se ne predviđa antikoruptivna klauzula kao jedan od razloga za raskid ugovora, što je neprihvatljiv pristup, te je treba definisati	Prihvata se. Koncesioni Ugovor je dopunjen
8. Sprovedena javna rasprava nije omogućila građanima da ostvare jedno od osnovnih ustavnih prava – neposredno učešće u vršenju vlasti. Ustav Crne Gore garantuje građanima neposredno učešće u vršenju vlasti, a jedan od tih modela jeste učešće u javnim raspravama i dostavljanje odgovarajućih komentara, sugestija i predloga. Međutim, načinom na koji je organizovana javna rasprava, odnosno davanjem na uvid	Javna rasprava sprovedena je u skladu sa zakonom, period trajanja na zahtjev zainteresovane javnosti produžen za sedam dana, čime je omogućena dosljedna primjena zakona i Ustava.

	zainteresovanim građanima i javnosti nepotpunog, neadekvatnog i nekvalitetnog dokumenta, u kojem su izostali svi ključni parametri koji bi pokazali javni interes za koncesiju, ugroženo je ovo Ustavom garantovano pravo građana na neposredno vršenje vlasti.	
EPCG	1. U okviru Nacrta Koncesionog akta Komarnice, u poglavlju 3.Minimalni ili maksimalni rok trajanja koncesije navodi se: „Imajući u vidu ovu činjenicu, kao i procjenu finansijskih pokazatelja projekta iz poglavlja 2 ovog akta, koji nedvosmisleno ukazuju na umjerenu profitabilnost projekta, rok trajanja koncesije se utvrđuje na maksimalni dozvoljeni period u skladu sa Zakonom, odnosno na 30 godina. Komentar: Imajući u vidu vrijednost investicije, faznost realizacije, složenost izgradnje, period povrata sredstava predlažemo da se maksimalni dozvoljeni period trajanja koncesije produži na 60 godina.	Djelimično se prihvata. Koncesioni akt dopunjen mogućnošću trajanja koncesije duže od 30 godina, uz prethodnu saglasnost Skupštine Crne Gore.
	2. U poglavlju 12. Iznos koncesione naknade navodi se sledeće: „Iznos koncesione naknade utvrđuje se na 1% od prihoda od prodaje električne energije proizvedene u hidroelektrani Komarnica.“ Komentar: Predlažemo iznos koncesione naknade od 0.5 % od ostvarenog prihoda od prodaje električne energije proizvedene u HE Komarnica.	Ne prihvata se Imajući u vidu veliko vrijeme povrata i umjerenu dobit, u skladu sa Članom 61, stav 1, tačke 4 i 5, Zakona o koncesijama kao i činjenicu da se koncesija dodjeljuje privrednom društvu u većinskom državnom vlasništvu a da bi eventualno učešće privatnog kapitala uslijedilo tek nakon sprovedenog konkurentnog postupka, koncesiona naknada je utvrđena na vrijednost od 1%.

	Nakon uvida u objavljeni Ugovor o koncesiji za korišćenje prirodnih bogatstava, radi izgradnje, održavanja i korišćenja energetskeg objekta hidroelektrane Komarnica u cilju proizvodnje električne energije u daljem tekstu (Ugovor o koncesiji) u nastavku dajemo naše komentare i sugestije: 1. U okviru Ugovora o koncesiji, čl. 2 Definicije i tumačenja se navodi sljedeće: "Datum početka komercijalnog rada Objekta" - označava Datum dobijanja upotrebne dozvole za objekat HE Komarnica; Komentar: Predlažemo da se preformuliše u „označava Datum puštanja u komercijalni rad nakon izdavanja upotrebne dozvole“, jer datum dobijanja upotrebne dozvole ne mora biti i datum puštanja u komercijalni rad. "Plan realizacije" - označava skup parametara, radnji i aktivnosti, detaljno popisanih u Prilogu 1 Ugovora, podijeljenih u pojedine faze, za koje se Koncesionar obavezuje da ispuni odnosno preduzme u vezi sa članom 3 Ugovora, a radi korišćenja prava iz predmeta koncesije, uključujući i: plan investicionog ulaganja po godišnjim periodima, prihvaćeno tehničko rješenje, procijenjenu godišnju proizvodnju električne energije, instalisanu snagu HE Komarnica i rok otpočinjanja proizvodnje električne energije iz Objekta HE Komarnica; Komentar: Predlažemo da se „rok otpočinjanja proizvodnje električne energije iz Objekta HE Komarnica“ preformuliše u „Datum početka komercijalnog rada Objekta HE Komarnica“	Ne prihvata se. Definisani datum dobijanja Upotrebne dozvole predstavlja datum na rješenju kojim se utvrđuje ispunjenost svih zakonom predviđenih uslova koje objekat mora ispunjavati da bi počeo sa komercijalnim radom, a koji utvrđuje nadležni državni organ. Kao takav, jasnija je odrednica za početak računanja rokova iz Ugovora. Ne prihvata se. Definisani datum dobijanja Upotrebne dozvole predstavlja datum koji označava početak komercijalnog rada objekta predstavlja datum na rješenju kojim se utvrđuje ispunjenost svih zakonom predviđenih uslova koje objekat mora ispunjavati da bi počeo sa komercijalnim radom, a koji utvrđuje nadležni državni organ. Kao takav, jasnija je odrednica za početak računanja rokova iz Ugovora.
--	---	--

	"Program revitalizacije" - označava program obnove objekta HE Komarnica, u cilju prenosa vlasništva objekta HE Komarnica Koncedentu u stanje koje je podobno za njihovo redovno korišćenje, a na način predviđen članom 22 Ugovora; Komentar: Predlažemo usklađivanje sa čl. 55 Zakona o koncesijama („Službeni list CG“, br. 8/2009 i 73/2019), kod činjenice da navedena zakonska odredba ne prepoznaje revitalizaciju objekata već samo revitalizaciju i rekultivaciju prostora.	<u>Prihvata se</u>
	2. U okviru Ugovora o koncesiji, čl. 3 Realizacija ugovora se navodi sledeće: „3.1 Koncesionar se obavezuje da preduzme radnje i ispuní parametre iz Tehničkog rešenja Plana realizacije koji je podijeljen na sljedeće faze: 3.1.1 I faza – faza izrade tehničke dokumentacije, uključujući izradu projektne dokumentacije u skladu sa Zakonom kojim se reguliše građenje objekata, izrada elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu i pripremu druge dokumentacije u skladu sa propisima, koja počinje od dana zaključenja ugovora, a završava se datumom izdavanja građevinske dozvole; 3.1.2 II faza – faza izgradnje Objekta HE Komarnica, koja počinje od datuma izdavanja građevinske dozvole, a završava se datumom dobijanja upotrebne dozvole za objekat HE Komarnica, odnosno na datum početka komercijalnog rada; 3.1.3 III faza – faza tehno-ekonomskog korišćenja hidroenergetskog potencijala za proizvodnju električne energije u Objektu HE Komarnica, koja	Prihvata se

počinje na Datum dobijanja upotrebne dozvole, odnosno na Datum početka komercijalnog rada, a završava se istekom perioda utvrđenog u skladu sa članom 5.1.3 ovog Ugovora.“ Komentar: Imajući u vidu složenost realizacije projekta predlažemo sledeće izmjene u definisanju faza: „I faza – faza izrade tehničke dokumentacije, uključujući izradu projektne dokumentacije, izradu elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu i pripremu druge dokumentacije u skladu sa propisima, koja počinje od dana zaključenja ugovora, a završava se sticanjem uslova za građenje objekta u skladu sa zakonom koji uređuje oblast planiranja prostora i izgradnje objekata. II faza – faza izgradnje Objekta HE Komarnica, koja počinje od Datuma sticanja uslova za građenje objekta u skladu sa zakonom koji uređuje oblast planiranja prostora i izgradnje objekata, a završava se Datumom početka komercijalnog rada HE Komarnica; III faza – faza tehno-ekonomskog korišćenja hidroenergetskog potencijala za proizvodnju električne energije u Objektu HE Komarnica, koja počinje na Datum početka komercijalnog rada, a završava se istekom perioda utvrđenog u skladu sa članom 5.1.3 ovog Ugovora.“	
3. U okviru Ugovora o koncesiji, čl. 5. Rokovi realizacije i početak rada navodi se sledeće: „5.1. Koncesionar je dužan i ovlašćen da ostvari cjelokupan Plan realizacije, ali je pritom kao bitne rokove dužan poštovati trajanje pojedinačnih faza iz člana 3 Ugovora, i izvršiti obaveze odnosno koristiti prava u sljedećim rokovima: 5.1.1 I faza, u roku od 24 mjeseca od dana zaključenja ovog ugovora;	Prihvata se

5.1.2 II faza, u roku od 60 mjeseci od završetka I Faze, odnosno od Datuma izdavanja građevinske dozvole“

Komentar: Nadovezujući se na prethodni komentar predlažemo da se stav 5.1.1 i 5.1.2 preformulišu na sledeći način:

„5.1.1 I faza, u roku od 30 mjeseci od dana zaključenja ovog Ugovora,

5.1.2 II faza, u roku od 60 mjeseci od završetka I faze, tj. od početka izgradnje HE Komarnica.“

Komentar: Predlažemo da se u čl. 5. Rokovi realizacije i početak rada, stav 5.2 i 5.3 preformuliše na sledeći način:

„Produženje rokova I i II faze Plana realizacije iz stava 1 ovog člana je moguće u slučaju kašnjenja bilo kojeg Organa, odnosno subjekta koji vrši javno ovlašćenje, prilikom izdavanja uslova, odobrenja, saglasnosti i dozvola, kao i u slučaju bilo kojeg kašnjenja do kojeg nije došlo krivicom Koncesionara. Faza I i II Plana realizacije će se produžiti za vremenski period koji predstavlja pozitivnu razliku između roka u kojem je taj Organ, odnosno subjekt shodno Mjerodavnom pravu morao izdati odgovarajući akt i stvarnog roka u kojem je akt izdat.

Produženje rokova iz stava 1 ovog člana moguće je ukoliko Koncesionar Koncedentu dostavi blagovremeno pisani zahtjev sa obrazloženjem i dokaz da je Koncesionar podnio kompletnu dokumentaciju i uredno i blagovremeno izvršio sve svoje obaveze u cilju dobijanja akata određenih prethodnim stavom, u skladu sa Mjerodavnim pravom. Koncedent o ovom zahtjevu mora odlučiti u roku od 60 dana od dana prijema zahtjeva.“

„5.8 U slučaju iz člana 5 stav 7 tačka 3 kada je Koncesionar uložio dostupne pravne lijekove i sredstva, u smislu propisa koji regulišu oblast upravnog postupka, protiv rješenja, odluke, zaključka ili drugog akta kojim se odbija u cjelini ili djelimično zahtjev Koncesionara, Koncedent ima pravo da aktivira bankarsku garanciju, ali nema pravo raskinuti ovaj ugovor, do pravosnažnosti takvog akta. “ Komentar: Nije prihvatljivo, nema opravdanja da se aktivira garancija a Ugovor ostaje na snazi. Pri odbijanju zahtjeva Koncesionara može doći do previda organa, poništavanja odluke prvostepenog organa od strane drugostepenog organa a garancija već aktivirana od strane Koncedenta. Predlažemo uklanjanje člana ili sljedeću formulaciju „U slučaju iz člana 5 stav 7 tačka 3 kada je Koncesionar uložio dostupne pravne lijekove i sredstva, u smislu propisa koji regulišu oblast upravnog postupka, protiv rješenja, odluke, zaključka ili drugog akta kojim se odbija u cjelini ili djelimično zahtjev Koncesionara, u slučaju postojanja krivice Koncesionara“	Djelimično se prihvata Novi Član glasi: U slučaju iz člana 5 stav 7 tačka 3 kada je Koncesionar uložio dostupne pravne lijekove i sredstva, u smislu propisa koji regulišu oblast upravnog postupka, protiv rješenja, odluke, zaključka ili drugog akta kojim se odbija u cjelini ili djelimično zahtjev Koncesionara u slučaju postojanja krivice Koncesionara, Koncedent ima pravo da aktivira bankarsku garanciju, ali nema pravo raskinuti ovaj ugovor, do pravosnažnosti takvog akta.
4. U okviru Ugovora o koncesiji, čl. 6. Period koncesije navodi se sledeće: „6.1 Period koncesije je 30 (slovima: trideset) godina.“ Komentar: Imajući u vidu vrijednost investicije, faznost realizacije, složenost izgradnje, period povrata sredstava predlažemo da se maksimalni dozvoljeni period trajanja koncesije produži na 60 godina.	Prihvata se.

	5. U okviru Ugovora o koncesiji, čl. 9 Vodna prava se navodi sljedeće: „9.1 Ukoliko u toku Perioda koncesije nastanu promjene u režimu voda predmetnog vodotoka, zbog kojih je Koncedent, zbog ostvarivanja javnog interesa, dužan da Koncesionaru ograniči korišćenje hidroenergetskog potencijala predviđeno tehničkom dokumentacijom na koju je pribavljena vodna dozvola, Koncesionar je dužan da u razumnim rokovima izvrši radnje i mjere koje mu je naložio Koncedent. U slučaju iz stava 1 ovog člana Koncesionar ima pravo samo na naknadu stvarne direktne ili indirektne štete.“ Komentar: Smatramo da ovaj član može biti sporan bankama za finansiranje projekta jer nemaju sigurnost. Može se desiti, da se zbog ovih razloga, ograniči rad elektrane, pa samim tim manji je prihod i nemogućnost otplate kredita koji je uzet za izgradnju elektrane. Predlažemo brisanje ovog stava.	Prihvata se.
--	--	---------------------

6. U okviru Ugovora o koncesiji, čl. 11. Novčana sredstva za ispunjenje plana realizacije, stav 11.1 navodi se sledeće: „11.1 Novčana sredstva potrebna za finansiranje i ispunjenje Plana realizacije ovog ugovora, uključujući posebno izradu tehničke dokumentacije, pripremne radove, radove na izgradnji, izmještanje puteva, izgradnju infrastrukture, priključenje na Elektroenergetski sistem (ukoliko nije drugačije određeno zakonom i planom operatora prenosnog odnosno distributivnog sistema) održavanje i operativni rad u cjelosti obezbjeđuje Koncesionar.“ Komentar: Usled kolizije predmetnog stava sa Koncesionim aktom predlažemo sledeću formulaciju: „Novčana sredstva potrebna za finansiranje i ispunjenje Plana realizacije ovog ugovora, uključujući posebno izradu tehničke dokumentacije, pripremne radove, radove na izgradnji, izmještanje puteva, izgradnju hidrotehničke i telekomunikacione infrastrukture, održavanje i operativni rad u cjelosti obezbjeđuje Koncesionar.“	Prihvata se.
7. U okviru Ugovora o koncesiji, čl. 14. Visina koncesione naknade i uslovi plaćanja navodi se sledeće: „14.1 Ugovorne strane saglasno konstatuju da je visina koncesione naknade fiksna i iznosi 1% od ostvarenog prihoda od prodaje električne energije proizvedene u HE Komarnica. “ Komentar: Predlažemo iznos koncesione naknade od 0.5 % od ostvarenog prihoda od prodaje električne energije proizvedene u HE Komarnica.	Ne prihvata se Imajući u vidu veliko vrijeme povrata i umjerenu dobit, u skladu sa Članom 61, stav 1, tačke 4 i 5, Zakona o koncesijama kao i činjenicu da se koncesija dodjeljuje privrednom društvu u većinskom državnom vlasništvu a da bi eventualno učešće privatnog kapitala uslijedilo tek nakon sprovedenog konkurentnog postupka, koncesiona naknada je utvrđena na vrijednost od 1%.

	8. U okviru Ugovora o koncesiji, čl. 19. Korišćenje nepokretnosti u državnoj imovini za potrebe koncesije navodi se: „Koncesionar je dužan da plaća naknadu za korišćenje nepokretnosti u državnoj imovini koja je prihod budžeta Crne Gore.“ Komentar: Potrebno je utvrditi iznos naknade za korišćenje zemljišta koju utvrđuje Vlada u skladu sa članom 44 stav 5 Zakona o koncesijama	Komentar: Iznos naknade će biti utvrđen u skladu sa Članom 44, stav 5, Zakona o koncesijama
--	---	---

	9. U okviru Ugovora o koncesiji, čl. 28. Rizici i odgovornosti koji proističu iz ugovora navodi se sledeće: „28.1 Ključni rizici kod sprovođenja Ugovora uključuju 28.1.1 priključenje HE Komarnica na Elektroenergetski sistem“ Komentar: Stav 28.1.1 je u koliziji sa Koncesionim aktom, gdje se u poglavlju Energetski sistemi navodi sledeće „Dio ovog prostorno-planskog dokumenta je već realizovan, a ostatak će nesporno biti u funkciji prije okončanja gradnje HE Komarnica, zbog čega njeno priključenje na elektroprenosni sistem ne može biti sporno.“ Predlažemo brisanje ovog stava.	Prihvata se.
	10. U okviru Ugovora o koncesiji, čl. 30. Kontrola izvršenja ugovora i način međusobnog obavješćavanja navodi se sledeće: „30.2 Koncedent ima pravo i obavezu da vrši stalnu kontrolu izvršenja obaveza iz Ugovora, vezano za	Prihvata se

	rokove, uslove iz prihvaćenog Idejnog rješenja i poštovanje propisa.“ Komentar: U duhu prethodnih komentara predlažemo sledeću formulaciju:“... uslove iz prihvaćenog tehničko – tehnološkog koncepta i poštovanje propisa.“ „30.5 Koncesionar je dužan da u toku I Faze i II Faze Koncedentu na tromjesečnom nivou dostavlja Izvještaj o sprovedenim aktivnostima, okolnostima koje utiču na realizaciju Ugovora, kao i svim drugim podacima i informacijama vezanim za predmet koncesije. Okolnosti navedene u Izvještaju moraju biti obrazložene i kad je to moguće potkrijepljene neophodnim dokazima. Propust Koncesionara da u toom izvještaju navede bilo koju od okolnosti koja ima uticaj na mogućnost realizacije ili ograničavanja Ugovora, za posledicu ima da se na takvu okolnost Koncesionar poslije ne može pozvati, s tim da je nezavisno od ovdje navedenog o svakoj bitnoj okolnosti Koncesionar dužan odmah i bez odlaganja obavijestiti Koncesionara.“ Komentar: Predlažemo da dostavljanje Izvještaja o sprovedenim aktivnostima bude na šestomjesečnom nivou.	Prihvata se.
--	--	---------------------

NVO KOALICIJA 27	Primjedba/predlog/sugestija 1: Granice područja, oblasti, prostora i lokacije na kojoj će se vršiti koncesiona djelatnost Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 1: Izgradnjom HE Komarnica način života stanovništva na ovom prostoru će se značajno promijeniti zbog izmjene geografskih uslova. Potrebne su dodatne informacije o poslasticama formiranja jezera po lokalno stanovništvo i budućim uslovima življenja. Takođe, dokument ne opisuje blizinu predmetne lokacije zaštićenim područjima NP Durmitor i Park prirode Piva, te je neophodno obrazložiti opravdanost projekta sa aspekta zaštite prirode, narušavanja biodiverziteta i pejzaža.	Djelimično se prihvata. Koncesioni akt dopunjen Dodata obaveza koncesionara da posebnu pažnju obrati na posljedice formiranja jezera po lokalno stanovništvo i buduće uslove življenja. Koncesioni akt je dopunjen informacijama o blizini zaštićenom području NP Durmitor, te informacijama o obavezi primjene najviših standarda (UNESCO EIA)
	Primjedba/predlog/sugestija 2: Osnovni parametri za ocjenu ekonomske opravdanosti investicije - Ekonomske koristi od projekta su višestruke: - proizvedena električna energija, - smanjenje učešća proizvodnje energije iz fosilnih goriva u ukupnoj proizvodnji energije, odnosno povećanje učešća obnovljivih izvora energije u bruto finalnoj potrošnji energije, - obezbjeđenje izvora koji omogućava dodatnu integraciju intermitentnih obnovljivih izvora (vjetar, solar) višestruko veće snage i valorizaciju identifikovanih potencijala ove vrste u Crnoj Gori - podizanje parametara kvaliteta elektroenergetskog sistema (napon, frekvencija i drugo) - otvaranje pristupačnosti prostora oko buduće akumulacije za privredne aktivnosti poput poljoprivrede i turizma - povećanje zaposlenosti tokom gradnje i u cijelom periodu eksploatacije - poboljšanje saobraćajne povezanosti - prihodi lokalne zajednice	Odgovor: Upravo činjenica iznijeta u komentaru da se radi „o strmim padinama i nepristupačnom terenu pa nije realno očekivati da se ostvare značajne privredne aktivnosti“ potvrđuje značaj opredjeljenja valorizacije prostora u vidu proizvodnje električne energije, kao dominantne privredne aktivnosti utvrđene DPP-om. Upravo ta, dominantna privredna aktivnost, jedina može indukovati razvoj vezanih privrednih aktivnosti, preuzimajući dio investicionih i operativnih troškova, koji bi činili nepremostivu prepreku poljoprivredi i turizmu u slučaju individualnog razvoja (npr. razvoj i održavanje putne, vodovodne, telekomunikacione, energetske i druge infrastrukture) Primjedba: Narušavanje pejzažnih vrijednosti postaje ozbiljan problem za već zaštićena i planiranje novih zaštićenih područja u blizini realizacije projekta

	- prihodi državnog budžeta po osnovu poreza i vlasničkog udjela - realno očekivani visok udio domaće privrede u realizaciji projekta Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 2: - Geografski posmatrano radi se o strmim padinama i nepristupačnom terenu pa nije realno očekivati da se ostvare značajne privredne aktivnosti - Narušavanje pejzažnih vrijednosti postaje ozbiljan problem za već zaštićena i planiranje novih zaštićenih područja u blizini realizacije projekta - Nije realno očekivati da će se značajno uvećati prihodi lokalne zajednice od izgradnje HE Komarnica.	Odgovor: Izmjena pejzažnih vrijednosti može biti izazov, ali ne i nepremostiva prepreka za planiranje novih zaštićenih područja. U neposrednoj blizini, postojanje još više brane i veće hidroakumulacije (HE Piva) nije bila prepreka za proglašenje parka prirode. Primjedba: Nije realno očekivati da će se značajno uvećati prihodi lokalne zajednice od izgradnje HE Komarnica Odgovor: Zapravo jeste. Direktan dokaz za to su prihodi opštine Plužine, vezani za rad hidroelektrane Piva
	Primjedba/predlog/sugestija 3: - Uticaj na životnu sredinu Pri izradi Projektne dokumentacije, za usvojeno rješenje treba u skladu sa zakonskom regulativom uraditi Elaborat o procjeni uticaja na životnu sredinu, kojim će se detaljnije sagledati procjena uticaja objekata brane i hidroelektane na životnu sredinu	
	Primjedba/predlog/sugestija 4: Mjere za zaštitu životne sredine i unapređenje energetske efikasnosti. Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu će, između ostalog, sadržati sljedeće mjere: • za konzervaciju za vrste kojima realizacijom DPP-a prijeti istrebljenje i trajno uništenje; • za ublažavanje efekata indukovane seizmičnosti i mogućeg aktiviranja odrona i klizišta; • za zaštitu kulturne baštine; • za valorizaciju sliva.	

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 3 i 4:
Između ostalog elaborat treba još da sadrži:

- Detaljna procjena negativnih uticaja povećanja vlažnosti terena
- Detaljna procjena negativnih uticaja povećanja mikro klime koja uz globalne klimatske promjene može imati uzročno
- posledičnu vezu na količinu i vrstu padavina na šire područje sa kojeg se formiraju vode Komarnice i Pridvorice
- Detaljna procjena negativnih uticaja na floru i faunu područja područja i to sa posebnim akcentom na rijetke, reliktna, endemične i zaštićene vrste.
- Detaljna procjena negativnih uticaja zbog prekida migratornih staza za divlje životinje (Zajedno sa Pivskim jezerom stvoriće se vodna barijera u dužini od 60km) Analiza treba da sadrži informacije o vjerovatnoći fragmentacije šumskih staništa i njenim poslasticama (npr zarobljavanje određenih divljih životinja unutar prostora koji im nije dovoljan za preživljavanje)
- Detaljnu analizu posledica gubitka šumskog ekosistema zbog izgradnje brane i izgradnje dalekovoda, kroz aspekt analize gubitka šumskih staništa za krupne zvjeri, ptice, gmizavce, sve ostale grupe organizama koje ih naseljavaju.
- Detaljna procjena negativnih uticaja na okolne ekosisteme i staništa od značaja.
- Detaljnu procjenu negativnih uticaja za riblje vrste kojima će se usled izgradnje brane prekinuti putanja uzvodnog kretanja
- Detaljno ispitane i procijenjene geološke aspekte među kojima je posebno značajan rasjed Dube za koji se pouzdano ne zna kolike količine vode bi prihatao i gdje bi ponorom te vode odlazile
- Detaljno ispitati i opisati uticaje izgradnje HE Komarnica na podzemne vode i vodoizvorišta.
- Uticaju na razvoj održivog turizma

Odgovor:

Koncesionim aktom je već predviđeno da Elaborat zaštite životne sredine, pri izradi Projektne dokumentacije, bude obrađen sa svom zakonskom regulativom i propisima.

Primjedba/predlog/sugestija 5:

Osnovni parametri za ocjenu ekonomske opravdanosti investicije

Primjedba/predlog/sugestija 6:

Iznos koncesione naknade

- Iznos koncesione naknade utvrđuje se na 1% od prihoda od prodaje električne energije proizvedene u hidroelektrani Komarnica. Ovaj iznos koncesione naknade Koncesionar će plaćati Koncedentu u skladu sa Ugovorom o koncesiji.

Hidrotehnički sistemi

- U opštini Plužine osim glavnog vodovoda postoji još osam javnih vodovoda za snabdijevanje seoskih naselja vodom. Kanalizacija je u opštini Plužine, generalno posmatrano zastupljena septičkim jamama.

- U zoni zahvata generalno je dobro očuvana životna sredina, tako da nema negativnih uticaja na stanovništvo, ali se i u važećoj prostorno planskoj dokumentaciji naglašava potreba zaštite zona izvorišta i organizacija neophodne infrastrukture u skladu sa propisima.

- Zato se ističu ciljevi: utvrđivanje sanitarnih zona zaštite postojećih vodoizvorišta, sanacija nepovoljnih uticaja i izgradnja kanalizacione mreže, preduzimanje potrebnih mjera u vodosnabdijevanju i omogućavanje snabdijevanja naselja koja do sada nisu snabdijevana.

- U opštini Šavnik je relativno dobro razvijena hidrološka mreža. To su brze kraške rijeke koje raspoložu hidroenergetskim potencijalom, koji je neiskorišćen, a ujedno je i izvor vodosnabdijevanja. - Generalno posmatrano, naselja u opštini Šavnik nemaju nedostatak vode, ali u zoni zahvata su naselja

Duži i Dubrovsko u kojima ovaj problem nije riješen. U seoskim naseljima je uglavnom zastupljeno individualno snabdijevanje vodom za pojedinačna domaćinstva ili grupni vodovodi iz kojih se snabdijevaju grupe domaćinstava.

- U nekim naseljima, kao što je Pošćenje, izgrađeni su nezavisni vodovodni sistemi. Pošćenje ima izgrađen vodovod i za vodosnabdijevanje koristi izvorišta Vrbica i Glava. Iz ovog vodovoda se snabdijeva i dio naselja Petnjica, a drugi dio ovog naselja koristi vodu sa izvorišta u selu Godijelji. Selo Provalija je bogato vodom, a selo Komarnica ima izgrađen vodovod i koristi izvore na obali Komarnice, uzvodno od naselja Komarnica.

- Naselja Duži i Dubrovsko na desnoj obali Komarnice su na potpuno bezvodnom terenu, nalaze se na zaravnjenom platou iznad kanjona rijeke Komarnice. Sprovođenje mjera sanitarne zaštite je u važećoj prostorno planskoj dokumentaciji ocijenjeno kao neadekvatno, uglavnom nisu izvršena istraživanja i određivanja zona sanitarne zaštite. Ne preduzimaju se mjere navodnjavanja zemljišta. Ocijenjeno je da se voda ne koristi u mogućoj mjeri ni za akvakulturu. U opštini postoji dovoljno izvorišta za flaširanje vode i neka od njih se koriste.

- Zagađenja voda potiču od otpadnih voda iz naselja. Kod seoskih naselja, posebno razbijenog tipa primjenjuju se septičke jame. Potrebno je u posebno voditi računa o tome da se otpadnim vodama ne ugroze izvorišta. Zato se preporučuje korišćenje izvora koji su na višim kotama i održavanje i pražnjenje septičkih jama na propisan način.

- Generalno se može ocijeniti da stanje nije zadovoljavajuće, nedovoljna je izgrađenost vodovoda, nepotpuno održavanje, posebno sanitarno tehničke mjere zaštite i formiranje sanitarnih zona zaštite i praćenje kvaliteta vode. Bezvodna naselja, (Duži i Dubrovsko), gdje se ne preduzimaju ni mjere navodnjavanja zemljišta,

potrebno je planski riješiti u domenu vodosnabdijevanja. Primjedba/predlog/sugestija 7: Način određivanja tarifa za pružanje usluga - Električnu energiju proizvedenu u hidroelektrani Komarnica, kao i sve prateće systemske usluge, garancije porijekla i slične produkte, Koncesionar će prodavati na slobodnom tržištu, u skladu sa zakonom. Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 5, 6 i 7: Potrebna je veća transparentnost i opširniji izvještaj o detaljnim finansijskim parametrima investicije. Za javnost je posebno interesantna isplativost projekta i visina dobiti koncesionara. Izgradnjom i punjenjem akumulacije neminovno će doći do velikih hidrooških promjena stvaranjem velikog vještačkog jezera. Nije utvrđen uticaj na osam javnih vodovoda opština Plužine, jer će neminovno doći do problema u vodosnadbijevanju (zamućenje, probemi sa viškom pritiska i sl) te je potrebno ispitati uticaj na iste. Takođe je veoma izvjesno da može doći do izlivanja sistema septičkih jama prilikom punjena akumulacije što neminovno dovodi do velikog negativnog uticaja na poljoprivredu i životnu sredinu uopšte. U opštini Šavnik naselja Duži i Dubrovsko se stanovništvo snadbijeva vodom nije sistemski riješeno te će ovdje uticaj biti još veći. Neophodno sistemski riješiti vodosnadbijevanje prije izvođenja radova velikog obima. Ispitati mogućnosti izgradnje bazena sa ugrađenim filtrima kako bi stanovništvo imalo nesmetano vodosnadbijevanje. Za naselja koja se snadbijevaju vodom iz vodovoda primijeniti iste mjere kao u Plužinama. Takođe se i u opštini Šavnik javlja problem septičkih jama.	Odgovor: Sveobuhvatni proces javnih konsultacija obezbijedit će punu transparentnost svih relevantnih informacija, uključujući i preciznije finansijske detalje. Rezultat optimizacionih analiza, koji su prethodili izradi i usvajanju prostorno-planskog dokumenta, daju dovoljno osnova za procjenu isplativosti projekta. To su procjena investicionog ulaganja (CAPEX), te projekcija ukupne godišnje proizvodnje električne energije. Ova dva parametra daju sasvim solidnu osnovu za procjenu isplativosti projekta, na ovom nivou razrade. Imajući u vidu činjenicu da je koncesionim aktom predviđena dodjela koncesije akcionarskom društvu u većinskom državnom vlasništvu, sasvim je jasno da će i u narednom periodu sve faze daljeg razvoja projekta podrazumijevati blagovremeno informisanje javnosti o finansijskim detaljima.
--	--

	Primjedba/predlog/sugestija 8: 15. Izvod iz prostorno-planske dokumentacije Uticaj na životnu sredinu Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 8: Nije obrađen hidrološki režim voda koji će biti izmijenjen tj. nema garancije za ekološki prihvatljivi protok koji je potreban za opstanak vrsta nizvodno (potrebno je uraditi iako Crna Gora ima usvojen pravilnik o EPP).	Odgovor: Dostavljen komentar se odnosi na prostornu-plansku dokumentaciju a ne na predmetni koncesioni akt. U svakom slučaju, hidrološki režim voda će biti regulisan i praćen u skladu sa zakonom i najboljom praksom.
--	--	--

Crna Gora

Ministarstvo ekonomije

Analiza opravdanosti ostvarivanja javnog interesa davanjem koncesije

ZA PROJEKAT HIDROELEKTRANE KOMARNOICA

sa pokazateljima da koncesija obezbjeđuje javni interes i
analizom alternativnih mogućnosti pružanja usluga

Podgorica, avgust 2020. godine

Uvodne napomene

Osnovni cilj realizacije projekta hidroelektrane Komarnica je povećanje proizvodnje električne energije u Crnoj Gori, a u okviru sveobuhvatnih aktivnosti na povećanju bruto društvenog proizvoda i smanjenja spoljnotrgovinskog deficita.

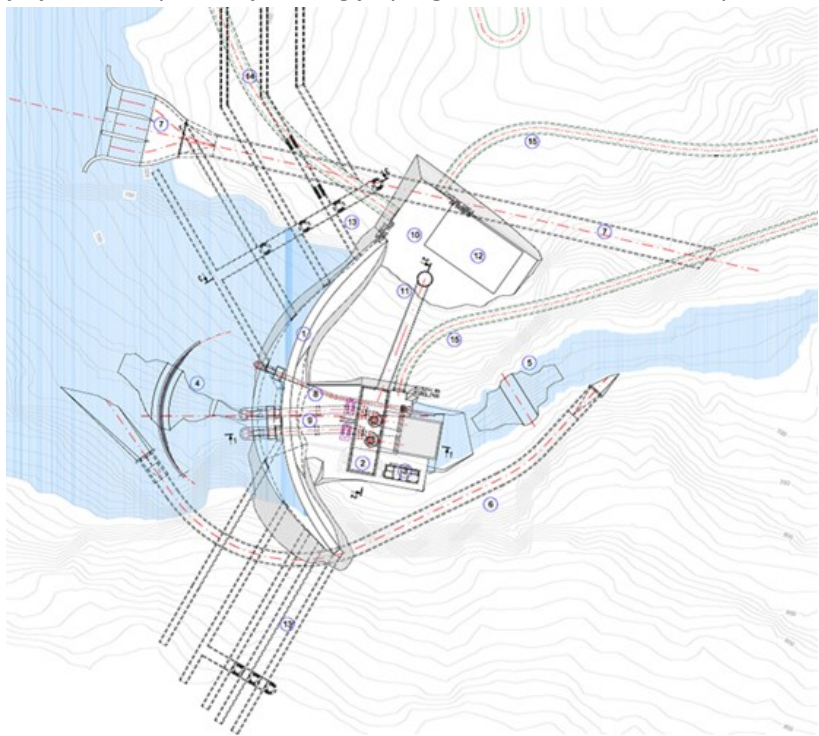
Kao regionalni lider procesa pristupanja Evropskoj uniji, Crna Gora u potpunosti je transponovala evropsku regulativu u oblasti energetike i dosljedno usaglašava svoju energetska politiku sa ciljevima evropske energetske politike. U tom kontekstu, razvojne aktivnosti domaće energetike trajno su usmjerene na povećanje energetske efikasnosti, proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora i postepenu dekarbonizaciju.

Samo u periodu od 2016. do 2020. godine, dosljednom radom na realizaciji zacrtanih ciljeva, instalisana snaga domaćih elektrana uvećana je za 17% i to isključivo izgradnjom obnovljivih izvora energije. U pitanju je jedna od najbržih stopa rasta instalisanih kapaciteta u Evropi, ali i čvrst pokazatelj da je integracija obnovljivih izvora energije u sistem izazovna ali moguća.

Sa druge strane, činjenica je Crna Gora gotovo 45% ukupnih energetskih potreba zadovoljava uvozom, dominantno nafte i naftnih derivata, dok oko 40% električne energije proizvodi termoelektrana na uglj.

Doda li se prethodnom činjenica da je jedinična potrošnja energije po glavi stanovnika tek na polovini evropskog prosjeka potrošnje koja se procjenjuje potrebom za željeni novo standarda (što korespondira i sa odnosom crnogorskog i prosječnog jediničnog bruto društvenog proizvoda u Evropskoj uniji) evidentno je da će potrebe Crne Gore za energijom u narednom period snažno rasti.

Kako bi se obezbijedilo blagovremeno usmjeravanje rasta potreba ka korišćenju energije iz obnovljivih izvora, iz prethodnog je jasno da i u narednom periodu treba snažno promovisati izgradnju obnovljivih izvora i time povećati ponudu, kako bi se pravovremeno omogućila:

- energetska tranzicija u saobraćaju, kroz elektrifikaciju, kojom bi se smanjila tražnja za naftom i derivatima
- stvorila valjana alternativa uglju kao dominantnom izvoru energije, u periodu postupne dekarbonizacije

Pozitivni eksterni uticaji, prije svega se odnose na dramatičan pad cijena tehnoloških rješenja za proizvodnju električne energije iz energije vjetra i sunca. Ovu pojavu je neophodno iskoristiti i to upravo na način kako je započeto:

- promovisanjem projekata gradnje solarnih i vjetroelektrana bez finansijskih podstcaja od strane države
- promovisanjem mikroproizvodnje, odnosno proizvodnje od strane potrošača, na samoj lokaciji (solarni paneli na krovovima zgrada, kuća, pomoćnih objekata ili nezavisnim instalacijama - tzv. razmjena na mjestu konekcije).

No, da bi se prethodno realizovalo, valja imati na umu da:

- instalisani kapacitet obnovljivog izvora mora biti 3 do 4 puta veći od instalisanog kapaciteta npr. termoelektrane, kako bi se obezbijedila proizvodnja iste količine energije,
- solarne i vjetroelektrane spadaju u kategoriju varijabilnih, neupravljivih izvora, čiji se rad mora permanentno balansirati povećanjem ili smanjenjem proizvodnje upravljivih izvora (akumulacione hidroelektrane, gasne elektrane) ili mrežnih baterija.
- proizvodnja iz solarnih fotonaponskih elektrana, čija je ekspanzija, zbog veoma atraktivne cijene u toku, podrazumijeva konverziju jednosmjerne u naizmjeničnu struju, usljed koje dolazi do niza sistemskih izazova, koji zahtijevaju prisustvo dovoljnog broja konvencionalnih (sinhronih) generatora u sistemu.

Upravo ova činjenica ukazuje na neophodnost gradnje novog akumulacionog izvora, poput hidroelektrane Komarnica, kako bi se sistemski kapaciteti postojećih hidroelektrana Piva i Perućica potpomogli u trajnom obezbjeđenju pouzdanog i kvalitetnog napajanja potrošača električnom energijom.

Analiza koristi od projekta

Koristi od projekta, osim za povećanje domaće proizvodnje energije iz obnovljivih izvora, prevashodno su vezane za izuzetno veliki značaj koji projekat ima za pravovremenu, pravednu i održivu energetska tranziciju u Crnoj Gori. U tom smislu, mogu se podijeliti u dvije kategorije:

- energetske koristi
 - povećanje proizvodnje domaće zelene energije za oko 213 GWh

- povećanje upravljive instalisane snage sistema za 172 MW, koja omogućava dalju integraciju novih neupravljivih sloarnih i vjetroelektrana snage, najmanje isto tolike snage
 - povećanje parametara kvaliteta električne enrgije u sistemu (frekvencija, napon, dinamička stabilnost...)
 - omogućavanje energetske tranzicije u skladu sa evropskom energetsom politikom
 - smanjenje učešća proizvodnje energije iz fosilnih goriva u ukupnoj proizvodnji energije, odnosno povećanje učešća obnovljivih izvora energije u bruto finalnoj potrošnji energije,
- neenergetske koristi
 - povećanje zaposlenosti tokom gradnje objekta
 - povećanje zaposlenosti tokom cijelog vijeka eksploatacije
 - ovaranje pristupačnosti prostora oko buduće akumulacije za privredne aktivnosti poput poljoprivrede i turizma
 - poboljšanje saobraćajne povezanosti
 - prihodi lokalne zajednice
 - prihodi državnog budžeta po osnovu poreza i vlasničkog udjela
 - realno očekivani visok udio domaće privrede u realizaciji projekta

SWOT analiza

Suštinske snage projekta su brojne i potvrđuju očekivane koristi. Međutim, važno je imati u vidu i prijetnje, među kojima se kao osnovna ističu kritizerski, populistički javni napadi, koji ne ostavljaju prostor za sučeljavanje naučnih i stručnih argumenata.

Vjerovatnoća i učestalost ovakvih napada je mala, a generalno se komunikacija brojnih zainteresovanih strana na projektu može ocijeniti kao konstruktivna. Pa ipak, izuzetno je važno u narednim koarcima, nastaviti transparentnu i otvorenu promociju svih benefita proijekta, kako bi se minimizirao prostor za plasman dezinformacija.

Nasuprot toj prijetnji, jedna od glavnih snaga projekta, uz nesporan hidroenergetski potencijal, je kompromisno tehničko rješenje, proisteklo iz iscrpne i opsežne diskusije, prevashodno sa aspekta uticaja na životnu sredinu i turističke atrakcije u neposrednom okruženju, poput kanjona Nevidio, čije potpuno očuvanje je bio jedan od glavnih uslova izrade svih optimizacionih analiza.

Iz ugla dinamike projekta, jako je važna njegova potpuna usaglašenost sa svim relevantnim planskim dokumentima, koja proističe iz činjenice da je u pitanju hidroakumulacija čija se gradnja planira više decenija. Posebna vrijednost je svakako posvećen, tehnički osposobljeni i finansijski sposoban investitor, Elektroprivreda Crne Gore, koja je odmah po usvajanju koncesionog akta spremna da otpočne sa realizacijom projekta.

Pokazatelji javnog interesa

Član 4, stav 1 Zakona o energetici (SLCG 5/46, 51/17, 85/20) jasno propisuje: *Obezbjedivanje dovoljnih količina energije koje su potrebne za život i rad građana i poslovanje i razvoj privrednih subjekata i njihovo snabdijevanje na siguran, bezbjedan, pouzdan i kvalitetan način, kao i energetska razvoj su od javnog interesa.*

Ovaj javni interes ostvaruje se obavljanjem energetske djelatnosti, uključujući i proizvodnju električne energije.

Imajući u vidu činjenicu da je planskim dokumentom, ali i primjenom propisa u skladu sa kojima će se projekat realizovati, obezbijeđeno poštovanje principa efikasnog i ekonomičnog korišćenja prirodnih resursa, te da će gradnja HE Komarnica pomoći zadovoljavanje energetske potreba i strateških ekonomskih interesa Crne Gore, te da će se projekat realizovati uz primjenu svih mjera zaštite životne sredine, apsolutno je nesporno da se davanjem predmetne koncesije obezbjeđuje javni interes.

Analiza alternativnih mogućnosti pružanja usluge

Proizvodnju električne energije u obimu i sa kvalitetom predviđenim prostorno-planskom dokumentacijom i koncesionim aktom, moguće je realizovati na nekoliko načina, pri čemu, svi oni podrazumijevaju valorizaciju drugog prostora i prirodnog dobra. Uz to, ne garantuju sve te alternative podjednake koristi od projekta, a posebno ne garantuju ispunjenje svih vezanih koristi.

U nastavku je dat popis mogućih alternativa, uz ocjenu njihove sposobnosti da obezbijede koristi koje donosi HE komarnica (oznaka ☒ - alternativa donosi istu ili veću korist, oznaka ☐ - alternativa ne donosi korist).

Kao što se vidi iz priložene tabele, samo alternativa izgradnje sistema hidroelektrana na Morači donosi iste koristi (uz napomenu da se koristi lokalne zajednice odnosu na drugu lokalnu zajednicu -*), kao i izgradnja hidroelektrane Komarnica (čak i veće u pogledu ukupne proizvodnje energije). U odnosu na sve ostale alternative, projekat gradnje hidroelektrane na Komarnici je ubjedljivo nadmoćan.

Međutim, u odnosu na projekat sistema hidroelektrana na Morači, projekat hidroelektrane Komarnica ima prednost u već opisanoj jednoj od glavnih snaga projekta - kompromisno tehničko rješenje, proisteklo iz iscrpne i opsežne diskusije, prevashodno sa aspekta uticaja na životnu sredinu i turističke atrakcije u neposrednom okruženju, poput kanjona Nevidio, čije potpuno očuvanje je bio jedan od glavnih uslova svih optimizacionih analiza.

Ovo postigniće ne može se porediti ni sa otvorenim pitanjima vezanim za planiranje prostora za potrebne sistema elektrana na Morači, a posebno ne sa bilo kakvim rješenjem vezanim za gradnju HE Buk Bijela, čak

ni sa nižom kotom brane, imajući u vidu nedvosmisleno opredjeljenje Crne Gore da u potpunosti zaštiti rijeku Taru od antropogenih uticaja, uključujući i negativne prekogranične uticaje velikih akumulacija.

Koristi od projekta:	HE Komarnica	HE na Morači	HE Buk Bijela	Solarne elektrane iste snage	Vjetroelektrane iste snage	termoelektrana na prirodni gas	Termoelektrana na uglj	Mrežne baterije	Uvoz
povećanje proizvodnje domaće zelene energije za preko 200 GWh	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗
povećanje upravljive instalisane snage sistema za preko 170 MW, koja omogućava dalju integraciju novih neupravljivih sloarnih i vjetroelektrana snage, najmanje isto tolike snage	✓	✓	✗	✗	✗	✓	✓	✓	✗
povećanje parametara kvaliteta električne enrgije u sistemu (frekvencija, napon, dinamiočka stabilnost...)	✓	✓	✓	✗	✗	✓	✓	✗	✗
omogućavanje energetske tranzicije u skladu sa evropskom energetsom politikom	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✗
smanjenje učešća proizvodnje energije iz fosilnih goriva u ukupnoj prozivodnji energije, odnosno povećanje učešća obnovljivih izvora energije u bruto finalnoj potrošnji energije,	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✗
povećanje zaposlenosti tokom gradnje objekta	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✗	✗
povećanje zaposlenosti tokom cijelog vijeka eksploatacije	✓	✓	✗	✓	✗	✓	✓	✗	✗
otvaranje pristupačnosti prostora oko buduće akumulacije (ili objekta) za privredne aktivnosti poput poljoprivrede i turizma	✓	✓	✗	✗	✓	✗	✗	✗	✗
poboljšanje saobraćajne povezanosti	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✗	✗
prihodi lokalne zajednice	✓	✓*	✓*	✓*	✓*	✓*	✓*	✗	✗
prihodi državnog budžeta po osnovu poreza i vlasničkog udjela	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓
realno očekivani visok udio domaće privrede u realizaciji projekta	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✗	✗

Zaključak

Proizvodnju električne energije u obimu i sa kvalitetom predviđenim prostorno-planskom dokumentacijom i predmetnim koncesionim aktom, moguće je realizovati na nekoliko načina, pri čemu, svi oni podrazumijevaju valorizaciju drugog prostora i drugog prirodnog dobra. Uz to, evidentno je da ne garantuju sve alternativne opcije koristi od projekta koje donosi izgradnja hidroelektrane Komarnica.

To se prije svega odnosi na omogućavanje dalje integracije novih neupravljivih sloarnih i vjetroelektrana, snage najmanje jednake snazi hidroelektrane Komarnica, odnosno brzu i uspješnu energetska tranziciju.

Uz to, nesporna je činjenica da ni jedan alternativni projekat ne donosi lokalnoj zajednici bilo kakve benefite, čime se dovodi u pitanje izvodljivost infrastrukturnih unaprjeđenja predviđenih prostorno-planskom dokumentacijom.

Svi navedeni pokazateljima jasno potvrđuju da koncesija obezbjeđuje javni interes, da u poređenju sa alternativni mogućnostima to čini na ubjedljivo najekekniji način, što ukazuje na punu opravdanost ostvarivanja javnog interesa davanjem koncesije za projekat hidroelektrane Komarnoica

Crna Gora

Ministarstvo ekonomije

Pokazatelji obezbjeđenja odgovarajuće vrijednost za uloženi novac
ZA KONCESUJU ZA PROJEKAT HIDROELEKTRANE KOMARNOICA

Podgorica, avgust 2020. godine

Ciljevi projekta

Osnovni cilj realizacije projekta hidroelektrane Komarnica je povećanje proizvodnje električne energije u Crnoj Gori, a u okviru sveobuhvatnih aktivnosti na povećanju bruto društvenog proizvoda i smanjenja spoljnotrgovinskog deficita.

Kao tradicionalna uvoznica električne energije, Crna Gora je decenijama bila izložena svim ekonomskim i bezbjednosnim rizicima takvog statusa. U posljednjih dvadeset godina, uvoz električne energije kreirao je ukupni spoljnotrgovinski deficit vrijedan oko 850 miliona eura.

U okviru sveukupnih aktivnosti na rješavanju ovog izazova, počev od 2009. godine, stvorani su preduslovi u dijelu koji se odnosio na podsticanje gradnje obnovljivih izvora energije, kao dijela sveukupnog rješenja.

Mjere na smanjenju mrežnih gubitaka električne energije, postavljanju cijena energije na principe slobodnog tržišta, ulaganje u energetske efikasnost javnih objekata, te jačanju energetskih veza sa susjedima, pratila je i reakcija privrede, pa je npr. potrošnja teške industrije svedena je na mjeru energetskih mogućnosti.

Zahvaljujući sveobuhvatnoj reformi, u poređenju sa 2007. godinom, kada je iz Crne Gore, za samo dvanaest mjeseci na neto uvoz električne energije nepovratno otišlo 132,9 miliona eura, 2018. godine u Crnu Goru, po osnovu neto izvoza energije, slilo se 13,7 miliona eura.

Međutim, postignute ekonomske rezultate treba staviti u kontekst očekivanih energetskih trendova. Crna Gora i dalje gotovo 45% ukupnih energetskih potreba zadovoljava uvozom, dominantno nafte i naftnih derivate, dok oko 40% električne energije proizvodi termoelektrana na ugalj. Jedinična potrošnja energije po glavi stanovnika tek je na polovini evropskog prosjeka potrošnje koja se procjenjuje potrebnom za željeni novo standarda (što korespondira sa odnosom crnogorskog i prosječnog EU BDP-a). Dakle evidentno je da će potrebe Crne Gore za energijom i u narednom periodu snažno rasti.

Upravo ova činjenica ukazuje na neophodnost gradnje novog akumulacionog izvora, poput hidroelektrane Komarnica, kako bi se sistemski kapaciteti postojećih hidroelektrana Piva i Perućica potpomogli u trajnom obezbjeđenju pouzdanog i kvalitetnog napajanja potrošača električnom energijom.

Opis projekta

Osnovni parametri idejnog rješenja hidroelektrane Komarnica, nastali su kao posljedica optimizacionih analiza, prevashodno u odnosu na zahtjeve zaštite životne sredine i primjene principa održivog razvoja. U

daljim fazama realizacije projekta izvjesna su odstupanja određenih parametara, ali se ne očekuju promjene od presudnog značaja za ekonomsku opravdanost. Indikativni parametri su sljedeći:

Visina brane:	171 m
Ukupna zapremina akumulacije:	227 hm ³
Korisna zapremina akumulacije:	136 hm ³
Instalisana snaga elektrane:	172 MW
Prosječna godišnja proizvodnja:	213 GWh
Procjena investicije:	260-290 M€

Obzirom da se radi o sezonskoj hidroenergetskoj akumulaciji, procjene ekonomskih koristi i finansijskih efekata projekta nijesu samo zasnovane na teorijskim pretpostavkama, već i na konkretnim iskustvima iz istog hidrološkog sliva u neposrednom okruženju – eksploatacije hidroelektrane Piva.

Ekonomski pokazatelji

Ekonomske koristi od projekta su višestruke:

- proizvedena električna energija,
- smanjenje učešća proizvodnje energije iz fosilnih goriva u ukupnoj proizvodnji energije, odnosno povećanje učešća obnovljivih izvora energije u bruto finalnoj potrošnji energije,
- obezbjeđenje izvora koji omogućava dodatnu integraciju intermitentnih obnovljivih izvora (vjetar, solar) višestruko veće snage i valorizaciju identifikovanih potencijala ove vrste u Crnoj Gori
- podizanje parametara kvaliteta elektroenergetskog sistema (napon, frekvencija i drugo)

- ovaranje pristupačnosti prostora oko buduće akumulacije za privredne aktivnosti poput poljoprivrede i turizma
- povećanje zaposlenosti tokom gradnje i u cijelom periodu eksploatacije
- poboljšanje saobraćajne povezanosti
- prihodi lokalne zajednice
- prihodi državnog budžeta po osnovu poreza i vlasničkog udjela
- realno očekivani visok udio domaće privrede u realizaciji projekta

Finansijski pokazatelji

Ako se na prethodne tehničke parametre, te procijenjeni opseg kapitalnog ulaganja od 260 do 290 miliona eura, primijene pesimističke pretpostavke operativnog rada i to:

- period eksploatacije od 30 godina, bez rezidualne vrijednosti
- diskontna stopa od 5,5%
- cijena električne energije koja odgovara fjučersu band energije italijanskog tržišta, formiranih nakon negativnih efekata pandemije novog korona virusa, korigovanom za troškove prenosnog kapaciteta na podmorskom kablju između Crne Gore i Italije, prosječnim petogodišnjim trendom kretanja cijena i faktorom kvaliteta identičnim kao za hidroelektranu Piva, bez uvećanja za pozitivne efekte gradnje hidroelektrane Komarnica
- operativni troškovi uključujući amortizaciju procijenjeni su na nivo od 5,4 do 6 miliona eura godišnje

dobija se opseg neto sadašnje vrijednosti projekta (NPV) **od 284 do 290** miliona eura i veći je od procjene vrijednosti investicije čak i u takvom scenariju.

Uvažavanjem činjenice da se radi o dominantno građevinskom objektu eksploatacionog vijeka od 80 godina, te shodno tome produženju perioda procjene NPV-a sa 30 na 50 godina, njegova vrijednost se uvećava na čak **382 miliona eura**.

Uvažavanjem nespornih pozitivnih efekata koordinisanog rada HE Komarnica i HE Piva, od 10%, za centralni scenario investicije u iznosu od 272 miliona eura, iznos NPV-a procenjen je na **595 miliona eura**, a interna stopa povrata (IRR) na **11,4%**.

Zainteresovanost investitora

Osim navedenih ekonomskih i finansijskih pokazatelja, koji nedvosmisleno potvrđuju da projekat donosi odgovarajuću vrijednost za uloženi novac, dodatnu potvrdu predstavlja i eksplicitna zainteresovanost Elektroprivrede Crne Gore a.d. za njegovu realizaciju.

Sprovedene optimizacione analize prilikom konačnog definisanja idejnog rješenja, kao i preliminarne analize isplativosti, potvrđuju da se radi o isplativom ulaganju.

Zaključak

Uz prethodno navedene nesumnjive ekonomske benefite i značaj za dalji razvoj cjelokupne crnogorske ekonomije, osnovni finansijski parametri ukazuju i na umjerenu finansijsku atraktivnost projekta. Procijenjena stopa internog povrata na investiciju, koja se kreće između 6 i 12%, zavisno od scenarija, te njegova snažna međuzavisnost sa efektima na rad postojeće hidroelektrane Piva, ukazuje na to da je ovaj projekat prvenstveno finansijski atraktivan vlasniku upravo tog proizvodnog objekta – Elektroprivredi Crne Gore.

Osnovni zaključak je da se projekat može smatrati ekonomski i finansijski izvodljivim i atraktivnim zbog ekonomske spoljne koristi za zajednicu, ali prvenstveno zbog sposobnosti da ubrza energetske tranzicije ka obnovljivim izvorima energije, kroz stvaranje pretpostavki za još bržu integraciju novih solarnih i vjetroelektrana.

Crna Gora

Ministarstvo ekonomije

Analiza procjene i uravnoteženja rizika između koncedenta i koncesionara

ZA PROJEKAT HIDROELEKTRANE KOMARNOICA

sa procjena potrebe učešća koncedenta u ulogu koncesionog društva

Podgorica, avgust 2020. godine

Pregled rizika

Raspodjela rizika između Koncedenta i Koncesionara izvršena je u Ugovoru o koncesiji, u skladu sa zakonom. Razmatrane su tri kategorije rizika: opšti, rizici vezani za oblast energetike i projektni rizici.

rizik \ nosilac rizika			Koncedent	Koncesionar
Opšti rizici				
<i>Politički rizici</i>	Novi poreski režim	Ugovor o koncesiji		✓
	Nova koncesiona politika	Ugovor o koncesiji	✓	
<i>Regulatorni rizici</i>	Konkurencija	Ugovor o koncesiji		✓
	Propust javnog sektora	Ugovor o koncesiji	✓	
	Nametanje novih standarda	Ugovor o koncesiji		✓
	Nametanje novih naknada	Ugovor o koncesiji		✓
	Protest lokalnog stanovništva	Ugovor o koncesiji		✓
	Rat, pobuna	Ugovor o koncesiji	✓	✓
<i>Rizik promjene zakona</i>	Promjena bilo kojeg zakona	Ugovor o koncesiji		✓
<i>Finansijski rizici</i>	Poskupljenje direktnog zajma investitora	Ugovor o koncesiji		✓
	Povećanje kamatne stope kod zajmova	Ugovor o koncesiji		✓
	Povećanje stope inflacije	Ugovor o koncesiji		✓
Rizici iz oblasti energetike				
<i>Rizik potražnje</i>	Rizik pristupa tržištu	Ugovor o koncesiji		✓
	Rizik cijene električne energije	Ugovor o koncesiji		✓
	Rizik cijene dodatnih usluga	Ugovor o koncesiji		✓
<i>Rizik troškova projekta</i>	Rizik uvećanog iznosa kapitalnog ulaganja	Ugovor o koncesiji		✓
	Rizik uvećanja operativnih troškova	Ugovor o koncesiji		✓
	Rizik uvećanja koncesione naknade	Ugovor o koncesiji		✓
<i>Hidrološki rizici</i>	Rizik smanjenja količine vode	Ugovor o koncesiji		✓
Projektni rizici				
	Rizik kašnjenja pripreme projekta	Ugovor o koncesiji	✓	✓
	Rizik od nepredviđenih uslova terena	Ugovor o koncesiji	✓	✓
	Rizik kašnjenja u gradnji	Ugovor o koncesiji		✓

Uravnoteženost rizika

Navedeni pregled ukazuje da je nešto veći broj rizika alociran na Koncesionara, ali je, imajući u vidu specifičnu težinu pojedinačnih rizika, koncesionim aktom i ugovorom izvršena njihova uravnotežena raspodjela.

Procjena potrebe učešća koncedenta u ulogu koncesionog društva

Imajući u vidu da je koncesionar sposoban da samostalno finansira projekat, kao i činjenicu da za ostvarivanje vlasničkih benefita Koncedent ne mora obezbijediti dodatno ulaganje, jer je već dominantni vlasnik Koncesionara, učešće koncedenta u ulogu koncesionog društva procijenjeno je kao nepotrebno.

NACRT

UGOVOR O KONCESIJI

**ZA KORIŠĆENJE PRIRODNIH BOGATSTAVA, RADI IZGRADNJE,
ODRŽAVANJA I KORIŠĆENJA ENERGETSKOG OBJEKTA
HIDROELEKTRANE KOMARNICA U CILJU PROIZVDONJE ELEKTRIČNE
ENERGIJE**

Na osnovu člana 43 Zakona o koncesijama („Sl.list CG“, br. 8/2009 i 73/2019) i Odluke Vlade Crne Gore o davanju koncesije za korišćenje prirodnih bogatstava, radi izgradnje, održavanja i korišćenja energetskog objekata hidroelektrane Komarnica u cilju proizvodnje električne, br. _____ od _____ („Sl.list CG“, broj: _____), ugovorne strane:

- 1) VLADE CRNE GORE, koju zastupa Dragica Sekulić, ministarka ekonomije, kao koncedent (u daljem tekstu "**Koncedent**") i
- 2) Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić, sa sjedištem na adresi Vuka Karadžića br.2 Nikšić, registrovanog kod Centralnog registra privrednih subjekata pod registracionim brojem 4-0000330/001, i sa poreskim identifikacionim brojem 02002230, koga zastupa Igor Noveljić u svojstvu izvršnog direktora, kao koncesionar (u daljem tekstu "**Koncesionar**");

Koncedent i Koncesionar se u daljem tekstu pojedinačno označavaju kao "**Strana**", a zajedno kao "**Strane**".

Dana _____, 2020. godine, zaključuju:

UGOVOR
O
KONCESIJI ZA KORIŠĆENJE PRIRODNIH BOGATSTAVA, RADI IZGRADNJE,
ODRŽAVANJA I KORIŠĆENJA ENERGETSKOG OBJEKTA HIDROELEKTRANE
KOMARNICA U CILJU PROIZVODNJE ELEKTRIČNE ENERGIJE

PREDMET UGOVORA

Član 1.

- 1.1** Ugovorom o koncesiji za korišćenje prirodnih bogatstava, radi izgradnje, održavanja i korišćenja energetskog objekata hidroelektrane Komarnica u cilju proizvodnje električne energije (u daljem tekstu: Ugovor) Koncedent na Koncesionara prenosi pravo korišćenja vodotoka Komarnice i korišćenja vodnog energetskog potencijala za proizvodnju električne energije u hidroelektrani Komarnica, zemljišta u državnoj imovini u funkciji obavljanja koncesione djelatnosti, na način i pod uslovima predviđenim zakonom, ovim Ugovorom, Planom realizacije, vodnom i upotrebnom dozvolom.
- 1.2** Koncesionar ima pravo da, u skladu sa odredbama Ugovora, koristi vodotok Komarnice i zemljište u državnoj imovini u funkciji obavljanja koncesione djelatnosti i izgradi objekte i postrojenja hidroelektrane Komarnica, ukupne instalisane snage 172 MW i ukupne planirane godišnje proizvodnje 213 GWh, koji su u funkciji koncesije, na lokaciji i u površini određenoj tehničkom dokumentacijom na osnovu koje treba da pribavi građevinsku dozvolu, s tim da prethodno ispuni druge uslove u skladu sa propisima.

DEFINICIJE I TUMAČENJA

Član 2.

2.1 U tumačenju ovog ugovora, osim u slučaju kada kontekst zahtijeva drugačije, biće primjenjivana sljedeća pravila:

- riječi u jednini će podrazumijevati i njihovu množinu, a riječi u množini će podrazumijevati i njihovu jedninu;
- riječi bilo kog roda će podrazumijevati i drugi rod;
- pozivanje na bilo koji zakon i drugi propis, statut, obavještenje ili odluku će obuhvatati i sve njihove izmjene;
- upućivanje na bilo koji ugovor, protokol, sporazum ili neki drugi dokument će obuhvatati sve njihove amandmane, dopune, izmjene ili druge promjene;
- smatraće se da svako pominjanje organa uprave podrazumijeva i svakog sljedbenika tog organa ili bilo koji organ ili tijelo koje je preuzelo funkcije ili odgovornosti ili i funkcije i odgovornosti takvog organa uprave;
- naslovi članova ovog ugovora unijeti su isključivo radi lakšeg snalaženja i neće ni na koji način uticati na tumačenje ugovora;
- sva obavještenja, saglasnosti i potvrde biće u pisanom obliku.
- upućivanje na stranu u nekom ugovoru ili drugom dokumentu podrazumijeva i njene pravne sljedbenike kao i lica na koja je dati ugovor ili dokument prenijet na dozvoljen način.

2.2 Pojedini izrazi i pojmovi upotrijebljeni u ovom ugovoru imaju sljedeće značenje:

"Bankarska garancija"	označava безусловnu bankarsku garanciju plativu na prvi poziv, bez prava prigovora, izdatu na iznos utvrđen ovim ugovorom, u formi i sa sadržinom kao u Prilogu 3, koja se izdaje u skladu sa čl. 11 i 20 Ugovora;
"Elektroenergetski sistem"	označava prenosni ili distributivni elektroenergetski sistem Crne Gore;
"Datum izdavanja upotrebne dozvole"	označava datum na koji je izdata upotrebna dozvola od nadležnog organa uprave za Objekat HE Komarnica;

Vodotok	Označava dio vodotoka rijeke Komarnice, odnosno srednji tok rijeke Komarnice do izlaza iz kanjona Nevidio (kota 811mm), sa branom HE Komarnica na lokaciji – profilu Lonci, u suženom dijelu kanjona rijeke Komarnice, 45km uzvodno od postojeće brane Mratinje (HE Piva);
"Datum izdavanja građevinske dozvole"	označava datum na koji su stečeni uslovi za građenje objekta HE Komarnica u skladu sa zakonom koji uređuje oblast planiranja prostora i izgradnje objekata;
"Datum početka komercijalnog rada Objekta"	označava datum na koji je izdata upotrebna dozvola od nadležnog organa uprave za Objekat HE Komarnica;
"Objekat HE Komarnica"	označava objekte i postrojenja, u funkciji obavljanja koncesione djelatnosti, na lokaciji predviđenoj za obavljanje koncesionih djelatnosti, u svemu u skladu sa tehničkom dokumentacijom za koju je Koncesionar prethodno pribavio sve neophodne saglasnosti i dozvole;
"Tehničko-tehnološko rješenje"	označava tehničko-tehnološko rješenje koje je Koncesionar dostavio prilikom podnošenja ponude.
"Koncesija"	označava pravo i obavezu finansiranja, istraživanja, projektovanja, izgradnje, korišćenja i proizvodnje električne energije, održavanja, revitalizacije i prenosa objekta HE Komarnica u ugovorenom roku u vlasništvo Koncedenta;
"Koncesiona naknada"	označava naknadu utvrđenu članom 13 Ugovora koju Koncesionar plaća Koncedentu u skladu sa zakonom i Ugovorom;
"Mjerodavno pravo"	označava zakone i druge propise koji su na snazi u relevantnom trenutku u Crnoj Gori;
"HE Komarnica"	označava hidroelektranu Komarnicu izgrađenu na Vodotoku Komarnica u skladu sa tehničkom dokumentacijom na osnovu koje je pribavljena građevinska dozvola, Koncesionim aktom za projekat HE Komarnica, Ugovorom, zakonom i drugim propisima;
"Organ"	označava bilo koji upravni, regulatorni, zakonodavni, arbitražni ili sudski organ, organ lokalne samouprave, organ za tehničke uslove, odjeljenje, agenciju, komisiju;
"Period koncesije"	označava period na koji se Koncesionaru daje koncesija za vršenje koncesione djelatnosti koji je bliže određen članom 6 ovog Ugovora;

"Plan realizacije"	označava skup parametara, radnji i aktivnosti, detaljno popisanih u Prilogu 1 Ugovora, podijeljenih u pojedine faze, za koje se Koncesionar obavezuje da ispuni odnosno preduzme u vezi sa članom 3 Ugovora, a radi korišćenja prava iz predmeta koncesije, uključujući i: plan investicionog ulaganja po godišnjim periodima, prihvaćeno tehničko rješenje, procijenjenu godišnju proizvodnju električne energije, instalisanu snagu HE Komarnica datum početka komercijalnog rada električne energije iz Objekta HE Komarnica;
"Program revitalizacije"	označava program obnove Objekata HE Komarnica, u cilju prenosa vlasništva Objekata HE Komarnica Koncedentu u stanje koje je podobno za njihovo redovno korišćenje, a na način predviđen članom 20 Ugovora;
"Tehnička dokumentacija"	označava tehničku dokumentaciju za izgradnju i rekonstrukciju Objekata HE Komarnica pripremljenu u skladu sa zakonom kojim se uređuje izgradnja objekata i ostalim relevantnim propisima;
"Teret"	označava hipoteku, zalogu, fiduciju, zadržavanje prava svojine, pravo preče kupovine, ili bilo kakvo obezbjeđenje ili pravo bilo koje vrste po osnovu obezbjeđenja;
"Urbanističko-tehnički uslovi"	označava urbanističko-tehničke uslove izdate od nadležnog državnog oragana za izgradnju objekta HE Komarnica;
"Zemljište"	označava zemljište i vodno zemljište potrebno za izgradnju i postavljanje Objekta HE Komarnica sa tačno određenim parcelama u skladu sa tehničkom dokumentacijom za koju Koncesionar pribavlja saglasnosti i dozvole u skladu sa zakonom;

REALIZACIJA UGOVORA

Član 3.

- 3.1 Koncesionar se obavezuje da preduzme radnje i ispuni parametre iz Tehničkog rješenja Plana realizacije koji je podijeljen na sljedeće faze:
 - 3.1.1 I faza – faza izrade tehničke dokumentacije, uključujući izradu projektne dokumentacije, izradu elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu i pripremu druge dokumentacije u skladu sa propisima, koja počinje od dana zaključenja ugovora, a završava se Datumom izdavanja građevinske dozvole.
 - 3.1.2 II faza – faza izgradnje Objekta HE Komarnica, koja počinje od Datumom izdavanja građevinske dozvole, a završava se Datumom početka komercijalnog rada HE Komarnica;

- 3.1.3 III faza – faza tehno-ekonomskog korišćenja hidroenergetskog potencijala za proizvodnju električne energije u Objektu HE Komarnica, koja počinje na Datum početka komercijalnog rada, a završava se istekom perioda utvrđenog u skladu sa članom 5.1.3 ovog Ugovora.
- 3.2 Koncesionar je dužan da obavijesti Koncedenta o početku II Faze, odnosno III Faze, u roku od 15 dana od dana ostvarivanja ugovorenih uslova za otpočinjanje predmetne faze, u pisanoj formi. Koncesionar je dužan da uz obavještenje dostavi i relevantne dokaze o ostvarenosti uslova za početak predmetne faze.

Član 4.

- 4.1 Koncesionar je dužan da, po pribavljanju svih uslova, odobrenja, saglasnosti i dozvola od nadležnih organa, do isteka Perioda koncesije, koristi stečeno pravo za proizvodnju električne energije u izgrađenom Objektu HE Komarnica.
- 4.2 Koncesionar će samostalno plasirati električnu energiju na slobodnom tržištu i po tom osnovu predmet ovog Ugovora nijesu međusobne obaveze Koncesionara i Koncedenta u pogledu plasmana električne energije.

ROKOVI REALIZACIJE I POČETAK RADA

Član 5.

- 5.1 Koncesionar je dužan i ovlašćen da ostvari cjelokupan Plan realizacije, ali je pritom kao bitne rokove dužan poštovati trajanje pojedinačnih faza iz člana 3 Ugovora, i izvršiti obaveze odnosno koristiti prava u sljedećim rokovima:
- 5.1.1 I faza, u roku od 30 mjeseca od dana zaključenja ovog ugovora;
- 5.1.2 II faza, u roku od 60 mjeseci od završetka I Faze, tj. od početka izgradnje HE Komarnica.
- 5.1.3 III faza, u roku od 30 godina od Datuma dobijanja upotrebne dozvole, uz mogućnost produženja na dodatnih 30 godina, nakon donošenja odluke Skupštine.
- 5.2 Produženje rokova I i II faze Plana realizacije iz stava 1 ovog člana je moguće u slučaju kašnjenja bilo kojeg Organa, odnosno subjekta koji vrši javno ovlašćenje, prilikom izdavanja uslova, odobrenja, saglasnosti i dozvola, kao i u slučaju bilo kojeg kašnjenja do kojeg nije došlo krivicom Koncesionara. Faza I i II, Plana realizacije će se produžiti za vremenski period koji predstavlja pozitivnu razliku između roka u kojem je taj Organ,

odnosno subjekt shodno Mjerodavnom pravu morao izdati odgovarajući akt i stvarnog roka u kojem je akt izdat.

- 5.3 Produženje rokova iz stava 1 ovog člana moguće je ukoliko Koncesionar Koncedentu dostavi blagovremeno pisani zahtjev sa obrazloženjem i dokaz da je Koncesionar podnio kompletnu dokumentaciju i uredno i blagovremeno izvršio sve svoje obaveze u cilju dobijanja akata određenih prethodnim stavom, u skladu sa Mjerodavnim pravom. Koncedent o ovom zahtjevu mora odlučiti u roku od 60 dana od dana prijema zahtjeva.
- 5.4 Ugovorne strane saglasno konstatuju da:
 - 5.4.1 se eventualno izvršenje radnji za završetak I faze Plana realizacije, u kraćem roku od onog koji je određen ovim ugovorom, smatra se automatskim produženjem II faze Plana realizacije za period za koji je skraćena realizacija I faze;
 - 5.4.2 se bilo koje produženje usljed kašnjenja Organa, utvrđeno ovim članom može smatrati ili tumačiti produženjem isključivo I ili II faze Plana realizacije u kojoj su okolnosti koje su prouzrokovale produženje nastupile;
- 5.5 Ukoliko bilo koji rok za izdavanje uslova, odobrenja, saglasnosti ili dozvole, od strane Organa, odnosno subjekta koji vrši javna ovlašćenja nije precizno vremenski određen zakonom, uredbom ili aktom koji reguliše izdavanje istog, u smislu ovog ugovora, ukoliko nije drugačije određeno istim, smatraće se kao mjerodavan opšti rok od 30 dana utvrđen propisima koji regulišu oblast upravnog postupka.
- 5.6 Produženje roka iz stava 2 ovog člana vrši se zaključivanjem aneksa ovog ugovora. Produženje I i II faze Plana realizacije, koje nije utvrđeno aneksom ugovora, smatraće se pravno neobavezujućim i ništavim.
- 5.7 Koncesionar ne može zahtijevati produženje faze I i II Plana realizacije ukoliko je produženje uzrokovano iz sljedećih razloga:
 - 5.7.1 da je Koncesionar podnio neophodnu dokumentaciju i zahtjev u Periodu relevantne faze, tako da je vrijeme do završetka te faze kraće od zakonom propisanog roka za izdavanje takvog odobrenja, saglasnosti ili dozvole;
 - 5.7.2 da je Koncesionar podnio nepotpunu ili neurednu dokumentaciju, koja je nepodobna za izdavanje bilo kojeg odobrenja, saglasnosti i dozvola za izgradnju Objekta HE Komarnica, a koja je vraćena na dopunu odnosno izmjenu;
 - 5.7.3 da je podnijeti zahtjev Koncesionara odbijen od strane Organa, odnosno subjekta koji vrši javno ovlašćenje, osim u slučaju da je akt nadležnog Organa pravosnažno ukinut ili preinačen.
- 5.8 U slučaju iz člana 5 stav 7 tačka 3 kada je Koncesionar uložio dostupne pravne lijekove i sredstva, u smislu propisa koji regulišu oblast upravnog postupka, protiv rješenja, odluke, zaključka ili drugog akta kojim se odbija u cjelini ili djelimično zahtjev Koncesionara, u

slučaju postojanja krivice Koncesionara, Koncedent ima pravo da aktivira bankarsku garanciju, ali nema pravo raskinuti ovaj ugovor, do pravosnažnosti takvog akta.

- 5.9 U slučaju da Koncesionar ispuni sve prethodne radnje predviđene ovim ugovorom i zakonom, koje se moraju ispuniti radi preduzimanja određene radnje predviđene fazom I i II Plana realizacije, i da, i pored toga, nadležni Organ ne izda određene uslove, odobrenje, saglasnost, dozvolu ili drugi akt u propisanom roku, pri čemu se određena obaveza iz neke od faza Plana realizacije ne može izvršiti bez takvog uslova, odobrenja, saglasnosti, dozvole ili drugog akta, Koncesionar neće biti u prekršaju konkretne obaveze iz Ugovora.

PERIOD KONCESIJE

Član 6.

- 6.1 Period koncesije je 30 (slovima: trideset) godina, uz mogućnost produženja na dodatnih 30 godina, nakon donošenja odluke Skupštine.
- 6.2 Rok iz stava 1 počinje od Dana dobijanja od datuma početka komercijalnog rada objekta.

PRESTANAK KONCESIJE

Član 7.

- 7.1 Period koncesije može prestati istekom ugovorenog roka, raskidom ugovora o koncesiji, oduzimanjem koncesije ili sporazumom koncedenta i koncesionara.

VODNA PRAVA

Član 8.

- 8.1 Korišćenje hidroenergetskog potencijala po ovom ugovoru vrši se u skladu sa uslovima utvrđenim vodnom dozvolom.

KONCESIONO DRUŠTVO

Član 9.

- 9.1 Koncesionar je dužan, u roku od 60 dana, od dana zaključenja ugovora o koncesiji, da za potrebe obavljanja koncesione djelatnosti u skladu sa Ugovorom osnuje koncesiono

društvo sa sjedištem u Crnoj Gori registrovano za poslove koncesione djelatosti, osim u slučaju ako koncesionar već ima osnovano privredno društvo u Crnoj Gori koje je registrovano za poslove koncesione djelatnosti ili ako je sam koncesionar društvo koje je osnovano u Crnoj Gori i koje je ili već registrovano ili proširi registraciju za vršenje koncesione djelatnosti.

- 9.2 Koncesiono društvo se osniva, posluje i organizuje kao privredno društvo, u skladu sa zakonom i drugim propisima kojima su uređeni osnivanje i način poslovanja domaćih privrednih društava.
- 9.3 Nakon osnivanja i registracije koncesionog društva, sva prava i obaveze Koncesionara iz ovog Ugovora predstavljajuće istovremeno prava i obaveze koncesionog društva.
- 9.4 Bez obzira na stav 3 ovog člana, Koncesionar ostaje solidarno odgovoran Koncedentu za ispunjenje svih ugovornih obaveza.
- 9.5 Koncedent je ovlašćen da po sopstvenom nahođenju i/ili od Koncesionara i/ili koncesionog društva:
 - 9.5.1 zahtijeva ispunjenje bilo koje ugovorne obaveze, odnosno traži prinudno izvršenje bilo koje ugovorne obaveze, i
 - 9.5.2 traži obeštećenje za bilo koju štetu koju je pretrpio usljed toga što neka obaveza Koncesionara, u skladu sa ovim Ugovorom, nije ispunjena u vrijeme i na način kao što je to ovim Ugovorom određeno, uključujući i štetu nastalu usljed pokušaja prinudnog izvršenja koncesionareve obaveze.
- 9.6 Koncesionar je ovlašćen za isticanje zahtjeva prema Koncedentu u ime koncesionog društva, i isplate po tom osnovu biće učinjene Koncesionaru ili koncesionom društvu.
- 9.7 Pravo Koncesionara ne ovlašćuje ga na isticanje više od jednog zahtjeva za istio potraživanje, bilo za svoj račun ili za račun koncesionog društva.
- 9.8 Koncesionar ne može na bilo koji način raspolagati (prodaja, prenos, ili uspostavljanje tereta) udjelima u koncesionom društvu, niti smije na bilo koji način efektivno prenijeti pravo upravljanja nad koncesionim društvom, bez prethodne saglasnosti Koncedenta.
- 9.9 U slučaju da Koncesionar ne registruje koncesiono društvo, već će koncesionu djelatnost obavljati sam u skladu sa zakonom i ovim Ugovorom, dužan je da vodi odvojeno računovodstvo za potrebe koncesione djelatnosti na osnovu ovog Ugovora.

NOVČANA SREDSTVA ZA ISPUNJENJE PLANA REALIZACIJE

Član 10.

- 10.1 Novčana sredstva potrebna za finansiranje i ispunjenje Plana realizacije ovog ugovora, uključujući posebno izradu tehničke dokumentacije, pripremne radove, radove na izgradnji,

izmještanje puteva, izgradnju hidrotehničke i telekomunikacione infrastrukture, održavanje i operativni rad u cjelosti obezbjeđuje Koncesionar.

- 10.2 Dinamika obezbjeđenja sredstava mora biti usklađena sa rokovima za ispunjenje pojedinih faza Plana realizacije i svaki propust u obezbjeđivanju neophodnih sredstava, smatraće se isključivom krivicom Koncesionara, sa nastupanjem posledica predviđenih Ugovorom.
- 10.3 Koncesionar će visinu investicija rasporediti u rokovima, vrsti, obliku, kvalitetu i namjeni u skladu sa Planom realizacije.

BANKARSKA GARANCIJA ZA IZVRŠENJE UGOVORA I UGOVORNA KAZNA RADI NEISPUNJENJA

Član 11.

- 11.1 Koncesionar je dužan da u roku od 60 dana, od dana zaključivanja ugovora o koncesiji dostavi nadležnom organu Bankarsku garanciju za dobro izvršenje Ugovora (u daljem tekstu: garancija) sa rokom važenja od 30 mjeseci, za izvršenje radova za I fazu Plana realizacije, u iznosu od 100.000, 00 EUR ((slovima: sto hiljada eura).
- 11.2 Najkasnije 15 dana od datuma početka II faze Plana realizacije iz Ugovora, Koncesionar je dužan da dostavi Bankarsku garanciju, za dobro izvršenje Ugovora sa rokom važenja od 60 mjeseci za izvršenje radova II faze Plana realizacije u iznosu od 5 % ukupne vrijednosti planirane investicije, koja ne može biti manja od 5 miliona EURa. Koncesionar predmetnu Bankarsku garanciju može dostavljati sa rokom važenja od 12 mjeseci, s tim da je u tom slučaju dužan obnavljati istu tokom cijelog perioda trajanja faze II Plana realizacije.
- 11.3 Koncesionar je dužan da, kao prethodni uslov za zaključenje aneksa iz člana 5 stav 6 Ugovora, u slučaju produženja roka za izvršenje obaveza iz I ili II faze Plana realizacije za odgovarajući vremenski period, dostavi Bankarsku garanciju odnosno produži postojeću.
- 11.4 Bez obzira na bilo koju drugu odredbu ovog Ugovora, u toku cjelokupnog perioda trajanja I i II faze Plana realizacije izvršenje obaveza Koncesionara mora biti u kontinuitetu obezbijeđeno bankarskom garancijom, pa je stoga Koncesionar dužan da najkasnije 15 dana prije isteka u tom trenutku važeće Bankarske garancije dostavi novu ili produži postojeću Bankarsku garanciju.
- 11.5 Po dostavljanju nove bankarske garancije, prethodna će se vratiti Koncesionaru.
- 11.6 Bankarska garancija za određeni period investicije će se vratiti Koncesionaru i ukoliko investicija bude realizovana prije roka predviđenog Planom realizacije.

- 11.7 Najkasnije 15 dana od datuma početka III faze Plana realizacije, Koncesionar je dužan da dostavi Bankarsku garanciju, za izvršenje obaveze plaćanja koncesine naknade u iznosu 100.000, 00 EUR ((slovima: sto hiljada eura).
- 11.8 Propuštanje Koncesionara da dostavi novu Bankarsku garanciju u rokovima iz ovog člana smatraće se osnovom za aktiviranje prethodno dostavljene Bankarske garancije i naplatu cjelokupnog iznosa.
- 11.9 Ugovorne strane saglasno konstatuju da je Koncedent, važeću Bankarsku garanciju, ovlašten u cjelosti naplatiti i u slučaju raskida ovog Ugovora predviđenog članom 21 Ugovora (osim isteka i raskida usljed više sile), kao i izvršiti djelimičnu naplatu nezavisno od raskida u slučajevima djelimičnog neispunjenja obaveze Koncesionara. Ovim se posebno utvrđuje da je u slučaju raskida Ugovora iz člana 24 (osim isteka i raskida usljed više sile) Koncedent pored prava na raskid Ugovora i prenos vlasništva nad zemljištem, objektima i opremom u skladu sa članom 25 Ugovora, ovlašten izvršiti i naplatu cjelokupnog iznosa bankarske garancije koja je validna i važeća u momentu nastupanja raskida.
- 11.10 U slučaju nastupanja okolnosti za raskid Ugovora iz člana 24 stav 2, Koncedent je nezavisno od činjenice i momenta izjavljivanja raskida Ugovora ovlašten da izvrši aktiviranje Bankarske garancije i prije eventualnog raskida, a posebno u slučajevima u kojima se Bankarska garancija bliži isteku važenja. U slučaju eventualnog odustanka Koncedenta od raskida ovog Ugovora, uprkos postojanju uslova za isti, ne može se smatrati ili tumačiti da je isti dužan izvršiti povraćaj iznosa naplaćenog aktiviranjem Bankarske garancije.

OSIGURANJE

Član 12.

- 12.1 Koncesionar je dužan da Organu uprave dostavlja polisu osiguranja za period trajanja ovog Ugovora.

Osiguranje iz stava 1 ovog člana mora pokrivati:

1. gubitak ili štetu na postrojenjima, opremi i drugoj imovini u vezi sa pravima, obavezama ili aktivnostima iz ovog Ugovora;
2. eventualna zagađenja životne sredine u vezi sa pravima, obavezama ili aktivnostima iz ovog Ugovora; i
3. gubitak ili oštećenje imovine ili povrede koje pretrpe treća lica u vezi sa pravima, obavezama ili aktivnostima iz Ugovora.

VISINA KONCESIONE NAKNADE I USLOVI PLAĆANJA

Član 13.

- 13.1 Ugovorne strane saglasno konstatuju da visina koncesione naknade iznosi 1% od ostvarenog prihoda od prodaje električne energije proizvedene u HE „Komarnica“.
- 13.2 Koncesiona naknada iz stav 1 ovog člana se raspoređuje u državne i lokalne budžete na način definisan zakonom.
- 13.3 Koncesiona naknada se plaća na godišnjem nivou, i to do 31.01. relevantne godine za prethodnu godinu, a primjenom obračuna iz člana 13.1 ovog Ugovora.

Koncesionar se obavezuje da vodi posebne računovodstvene knjige za predmet ovog Ugovora, u koje Koncedent u svakom momentu može imati uvid.

U pogledu obračuna, naplate, kamate, prinudne naplate, rokova zastarjelosti i ostalog što je vezano za plaćanje naknada iz ovog člana, shodno se primjenjuju odredbe zakona kojim se uređuje poreska administracija.

OBAVEZE KONCESIONARA

Član 14.

- 14.1 Koncesionar je dužan da:
 - 14.1.1 prije otpočinjanja radova na realizaciji ovog ugovora, odnosno podnošenja zahtjeva za dobijanje građevinske dozvole, o svom trošku riješi imovinsko-pravne odnose na zemljištu koje je u neposrednoj funkciji realizacije koncesije;
 - 14.1.2 obezbijedi potrebna finansijska sredstva za realizaciju Ugovora;
 - 14.1.3 koristi hidroenergetski potencijal Vodotoka u skladu sa kriterijumom racionalnog, energetski efikasnog i ekonomski opravdanog korišćenja Dijela vodotoka Komarnica;
 - 14.1.4 racionalno koristi odnosno eksploatiše izgrađene objekte uz obezbjeđenje ljudi i imovine, a u skladu sa zakonima kojima se uređuju oblasti energetike i uređenja prostora i izgradnje objekata i dr.;
 - 14.1.5 realizuje višenamjenska rješenja u skladu sa Tehničkim rješenjem;
 - 14.1.6 poštuje projektovane i ugovorene kapacitete, određene ovim Ugovorom, Ponudom i Koncesionim aktom, pribavljenim saglasnostima i dozvolama i drugim propisima, kao i dinamiku realizacije koncesionih aktivnosti;

- 14.1.7 izvodi radove uz primjenu propisanih i utvrđenih mjera zaštite životne sredine, kulturne baštine i radne sredine;
- 14.1.8 u slučaju pronalaska predmeta koji predstavljaju istorijsku, kulturnu ili prirodnu vrijednost postupi u skladu sa relevantnim zakonskim propisima;
- 14.1.9 postupa isključivo po odobrenim projektima i odobrenim tehnološkim postupcima;
- 14.1.10 izvještava organ uprave nadležan za poslove energetike o novim saznanjima o efikasnije i ekonomičnije korišćenje hidroenergetskog potencijala i eventualnoj namjeri za njihovu eksploataciju, u kom slučaju se mora zaključiti aneks ovog Ugovora;
- 14.1.11 u svemu poštuje mjere zaštite životne sredine, propisane i utvrđene u postupku strateške procjene i eventualne procjene uticaja izgradnje Objekata HE Komarnica na životnu sredinu;
- 14.1.12 ulaže u istraživanje za poboljšanje sigurnosti rada i zaštite životne sredine;
- 14.1.13 da tokom koncesionog perioda, svake godine, najkasnije do 15. marta, organu nadležnom za poslove energetike dostavlja Izvještaj o tehničkim i finansijskim rezultatima u skladu sa ovim ugovorom.

TEHNIČKO RJEŠENJE

Član 15.

- 15.1 Koncesionar je dužan da se pri pripremi Tehničke dokumentacije koristi Tehničkim rješenjem koje je prihvaćeno od strane Koncedenta. Ukoliko koncesionar ne izradi Tehničku dokumentaciju prema prihvaćenom Tehničkom rješenju, odnosno izmjeni isto bez saglasnosti Koncedenta, Koncedent ima pravo da, po propisanom postupku, dodijeli koncesiju drugom koncesionaru pri čemu može iskoristiti postojeće Tehničko rješenje.

EKSPROPRIJACIJA

Član 16.

- 16.1 Na nepokretnosti u privatnoj svojini potrebnoj za obavljanje djelatnosti od javnog interesa u skladu sa zakonom, Koncesionar mora imati pravo svojine ili druga prava u skladu sa zakonom kojim se uređuje eksproprijacija.
- 16.2 Koncesionar, koji po Zakonu o eksproprijaciji može biti korisnik eksproprijacije, će izvršiti sve neophodne radnje u cilju proglašenja javnog interesa i sprovođenja postupka eksproprijacije.
- 16.3 Ugovorne strane saglasno konstatuju da troškovi vršenja eksproprijacije na zemljištu u privatnom vlasništvu koje je neophodno za obavljanje koncesione djelatnosti u cjelosti snositi Koncesionar.

KORIŠĆENJE NEPOKRETNOSTI U DRŽAVNOJ IMOVINI ZA POTREBE KONCESIJE

Član 17.

- 17.1 Koncesionar je dužan da Koncedentu dostavi Elaborat uslovne parcelacije koji će da sadrži sve parcele neohodne za obavljanje koncesine djelatnosti.
- 17.2 Na osnovu Elaborata iz stava 1 ovog člana Koncedent će donijeti Odluku o davanju na korišćenje zemljišta u državnoj svojini, uz naknadu, za obavljanje koncesine djelatnosti, na osnovu koje će Koncedent i Koncesionar zaključiti aneks ugovora.
- 17.3 Koncedent je dužan da, u roku od 15 dana od dana zaključivanja aneksa iz stava 3 ovog člana, primjerak zaključenog aneksa dostavi organu uprave nadležnom za poslove imovine, radi upisa zabilježbe tereta u katastru nepokretnosti.
- 17.4 Koncesionar je dužan da plaća naknadu za korišćenje zemljišta u državnoj svojini u iznosu od _____, koja je prihod budžeta Crne Gore
- 17.5 Obračun naknade za korišćenje zemljišta u državnoj svojini počinje da se vrši od početka III faze Plana realizacije
- 17.6 U slučaju izmjena Mjerodavnog prava, a koje nastupe nakon potpisivanja ovog Ugovora i koje bi negativno uticale na ekonomski balans (negativni uticaj) ovog Ugovora na štetu Koncesionara, Koncesionar će obavijestiti Koncedenta o takvoj pravnoj normi i/ili regulatornoj mjeri i njihovim negativnim posljedicama po Koncesionara. U tom slučaju, Koncedent je obavezan uspostaviti balans koji je postojao na datum potpisivanja ovog Ugovora

Član 18.

- 18.1 Koncesionar se obavezuje da neće bez prethodne saglasnosti Koncedenta, u slučajevima i pod uslovima određenim ovim Ugovorom, preduzimati bilo kakve pravne poslove kojima će biti uspostavljen Teret, opterećenje ili bilo kakva prava trećih lica u pogledu zemljišta ili Objekata HE Komarnica, nezavisno od toga da li je zemljište u vlasništvu Koncesionara.
- 18.2 Koncesionar se obavezuje da bez prethodne pisane saglasnosti Koncedenta neće:
 - 18.2.1 uspostavljati zalogu ili bilo koju drugu vrstu tereta nad akcijama u vlasničkoj strukturi Koncesionara niti istima raspolagati na bilo koji način (prodajom, prenosom, itd);
 - 18.2.2 zalagati potraživanja, objekte, opremu ili bilo koja druga prava koja ima u vezi sa ovim Ugovorom.
- 18.3 Koncedent neće uskratiti davanje saglasnosti iz stava 1 i 2 ovog člana, osim u slučaju da po diskrecionoj ocjeni Koncedenta postoje opravdani razlozi za to.

PRAVA TREĆIH LICA

Član 19.

- 19.1 Koncedent se obavezuje da nijednom pravnom ili fizičkom licu neće ustupiti ili dozvoliti izvođenje bilo kojih radova ili ostvarivanje bilo kojih drugih prava, koja se odnose na predmet koncesije po ovom ugovoru, niti bilo koje radove ili prava koja bi uticala na umanjeње prava Koncesionara, kao ni svojim aktivnostima, odlukama ili na bilo koji drugi način spriječiti ili ograničiti mogućnost ostvarivanja prava Koncesionara. Pod ovim se ne podrazumijevaju bilo kakve radnje ili aktivnosti trećih lica za koju od Koncedenta ili Organa nisu dobili prethodnu saglasnost, a naročito ne protesti i slične aktivnosti stanovništva.

REVITALIZACIJA OBJEKATA HE KOMARNICA

Član 20.

- 20.1 Koncesionar će najkasnije 60 mjeseci prije isteka Perioda koncesije izraditi Program revitalizacije koji naročito mora da sadrži:
- 20.1.1 (i) obim neophodnih radova za revitalizaciju Objekata HE Komarnica tako da isti nakon završetka revitalizacije postignu funkcionalne parametre proizvodnje, koji ne mogu biti značajno manji od tehničkih parametara opreme iz Tehničko-tehnološkog koncepta;
- 20.1.2 (ii) procjenu troškova revitalizacije.
- 20.2 Koncesionar se obavezuje da će Program revitalizacije otpočeti da izvršava, u obimu i na način predviđen ovim programom najkasnije 48 mjeseci prije isteka Perioda koncesije i da će isti izvršiti najkasnije 60 (šezdeset) dana prije isteka Perioda koncesije.
- 20.3 Nakon završetka radova revitalizacije po Programu revitalizacije, Koncesionar će dostaviti Koncedentu i konačni obračun izvedenih radova revitalizacije i omogućiti im eventualni pregled Objekata HE Komarnica.
- 20.4 Troškove izrade Programa revitalizacije, troškove revitalizacije, , snosi Koncesionar.

PRENOS NAKON ISTEKA PERIODA KONCESIJE

Član 21.

- 21.1 Ovim ugovorom Koncesionar, kao dotadašnji vlasnik, zemljišta i Objekta HE Komarnica, u slučajevima isteka roka, odnosno raskida predviđenim čl. 23 i 24 Ugovora (isključujući slučajeve raskida usljed više sile), predaje odnosno prenosi zemljište, objekte, opremu i postrojenja HE Komarnica u vlasništvo Crne Gore, bez ikakvih tereta, i da traži od Crne

Gore, odnosno Koncedenta, za taj prenos (vlasništva) fer naknadu ili da prenese vlasništvo nad objektom bez naknade.

- 21.2 Koncesionar je potpisujući ovaj ugovor dao saglasnost da se bez njegovog znanja ili bilo kakvog (prethodnog ili naknadnog) odobrenja, Crna Gora upiše kao vlasnik nekretnina – zemljišta, Objekta HE Komarnica (sa vlasništvom 1/1) kod nadležnog organa za katastar nepokretnosti, a po potrebi i u druge propisane evidencije (knjige), u koje se vrši upis nekretnina, kao i da Objekte HE Komarnica upiše u knjigovodstvene knjige u kojima se vodi imovina, sredstva i oprema Crne Gore, kao njenu imovinu. Koncesionar se obavezuje da u svrhu prenosa zemljišta, objekata, opreme i postrojenja HE Komarnica, na poziv Koncedenta potpiše bilo koju ispravu, u formi notarskog zapisa ili drugoj formi, koja bi mogla biti zahtijevana za potrebe prenosa prava svojine.
- 21.3 Koncesionar je dužan da istovremeno sa prenosom prava na zemljištu, objektima, opremi i postrojenjima HE Komarnica:
- 21.3.1 na osnovu zahtjeva Koncedenta, izvrši prenos svih prava i obaveza iz ugovora koji su od značaja za obavljanje djelatnosti HE Komarnica (npr. ugovor o pristupu elektroenergetskoj mreži, ugovor o balansiranju, ugovor o isporuci električne energije itd.), odnosno učini najbolje napore da obezbijedi saglasnost drugih ugovornih strana u takvim ugovorima;
- 21.3.2 dostavi Koncedentu svu postojeću tehničku dokumentaciju neophodnu za nastavak radova ako je do prestanka koncesionog odnosa došlo prije završetka izgradnje, odnosno dokumentaciju neophodnu za održavanje Objekta HE Komarnica, ako je do prestanka došlo u toku njegovog korišćenja ili prije isteka trajanja Ugovora;
- 21.3.3 dostavi Koncedentu projekat izvedenog stanja koji sadrži sve izmjene koje su nastale na Objektu HE Komarnica nakon dobijanja upotrebne dozvole;
- 21.3.4 dostavi Koncedentu sva uputstva za korišćenje i održavanje Objekta HE Komarnica i opreme u Objektu HE Komarnica;
- 21.3.5 obezbijedi da sve garancije u vezi sa bilo kojom opremom HE Komarnica budu prenijete na Koncedenta;
- 21.3.6 izvrši prenos bez naknade svih prava intelektualne svojine Koncesionara neophodnih da Koncedent nastavi korišćenje i upravljanje HE Komarnica, odnosno izvrši prenos trajne neograničene, ekskluzivne licence bez ikakve naknade na onim pravima intelektualne svojine na kojima Koncesionar nije vlasnik;
- 21.3.7 u potpunosti sarađuje sa Koncedentom kako bi se omogućio nesmetan transfer poslovanja HE Komarnica na Koncedenta.
- 21.4 Koncesionar nije dužan da preda ili prenese:
- 21.4.1 novac u gotovini i u banci;
- 21.4.2 komercijalne, knjigovodstvene dugove i potraživanja čija dospelost pada najkasnije na dan isteka Perioda koncesije, a koji su neizmireni;

- 21.4.3 koristi od zahtjeva iz garancija, naknada šteta i polisa osiguranja koje proističu iz bilo kojeg događaja ili okolnosti nastalih prije dana isteka Perioda koncesije, osim neplaćenih potraživanja po osnovu osiguranja, garancija, i naknada štete u mjeri u kojoj se takvi zahtjevi vezuju za fizički gubitak ili štetu ili nedostatke na Objektima HE Komarnica koji nastanu prije, ali ostanu neotklonjeni do dana isteka Perioda koncesije.

Član 22.

- 22.1 U momentu prenosa zemljišta, objekata, opreme i postrojenja HE Komarnica, u smislu člana 21 Ugovora, isti moraju biti u potpuno tehničko-tehnološki funkcionalnom ispravnom stanju, za dalju proizvodnju električne energije i bez tereta bilo koje vrste.
- 22.2 Koncesionar je dužan da Koncedentu naknadi štetu koja nastane zbog kršenja obaveze iz prethodnog stava ovog člana.

TRAJANJE I PRESTANAK UGOVORA

Član 23.

- 23.1 Ovaj ugovor je zaključen na određeno vrijeme, do isteka roka određenog u članu 6 stav1 Ugovora.
- 23.2 Produženje važenja Ugovora je moguće u skladu sa članom 6 stav 1 ovog Ugovora i Zakonom o koncesijama.

RASKID UGOVORA

Član 24.

- 24.1 Ovaj ugovor se smatra automatski raskinutim, bez dostavljanja posebnog obavještenja u sljedećim slučajevima:
- 24.1.1 istekom Perioda koncesije iz člana 6 stav 1 ovog Ugovora, osim u slučajevima produženja koncesije u skladu sa zakonom kojim se uređuju koncesije;
- 24.1.2 ukoliko je u stečajnom postupku donijeto rješenje o bankrotstvu ili je pokrenut postupak likvidacije nad Koncesionarom;
- 24.1.3 ako je Koncesionaru, pravosnažnom odlukom nadležnog Organa zabranjena proizvodnja električne energije, ili uopšte obavljanje djelatnosti u Crnoj Gori;
- 24.2 Pored slučajeva iz stava 1 ovog člana, Koncedent ima pravo da raskine ovaj ugovor u slučajevima kada:

- 24.2.1 Koncesionar nije dostavio bankarsku garanciju, u visini, roku i sa sadržajem predviđenim Ugovorom;
- 24.2.2 u slučaju da izgrađeni Objekti HE Komarnica u pogledu instalisane snage odstupaju od vrijednosti predviđenih Tehničko-tehnološkim rješenjem za više od 15%;
- 24.2.3 u slučaju da se istražnim radovima ili eksploatacijom u kontinuitetu ugrožava život i zdravlje ljudi i životna sredina;
- 24.2.4 Koncesionar ne obavlja koncesione djelatnosti u skladu sa dinamikom i u obimu utvrđenom Ugovorom i Planom realizacije, odnosno ne izvrši radnje iz I ili II Faze Plana realizacije u ugovorenom roku ili ne započne koncesionu djelatnost u ugovorenom roku;
- 24.2.5 u slučaju kašnjenja plaćanja Koncesione naknade, koje je duže od 30 dana;
- 24.2.6 ukoliko je koncesija data na osnovu netačnih podataka bitnih za donošenje odluke o davanju koncesije i zaključivanje ovog ugovora.
- 24.3 U slučajevima iz stava 2 ovog člana, Koncedent je prije raskida Ugovora dužan da u pisanoj formi obavijesti Koncesionara o kršenju ugovora i postojanju osnova za raskid i da mu odredi primjereni rok za izvršenje ugovorene obaveze koji ne može biti duži od 90 dana. U slučaju da Koncesionar ne postupi po zahtjevu Koncedenta i ne otkloni kršenje Ugovora, odnosno ne izvrši ugovornu obavezu, u ostavljenom roku, Koncedent može pisanom izjavom raskinuti Ugovor.
- 24.4 Izuzetno od prethodnog stava, u slučaju postojanja okolnosti iz stava 1 tačke 2 i 3 ovog člana, Koncedent može prostom izjavom odmah raskinuti Ugovor, bez ostavljanja bilo kakvog primjerenog roka.
- 24.5 U slučaju raskida Ugovora, Koncesionar je u roku od 30 dana od dana prijema pisane izjave Koncedenta o raskidu, odnosno nastupanja uslova za raskid po sili zakona dužan izvršiti sve neophodne radnje radi prenosa prava vlasništva nad zemljištem, objektima i opremom na Koncedenta u skladu sa članom 19 ovog Ugovora, te se ovim potvrđuje da Koncesionar nema pravo na naknadu štete, odnosno refundaciju ili povraćaj troškova za izvršenje radova i uložena sredstva.
- 24.6 U slučaju raskida Ugovora iz razloga predviđenih stavom 1 i 2 ovog člana, Koncedent ima pravo da raspolaže bez naknade tehničkom dokumentacijom Koncesionara u cilju dodjele koncesije u skladu sa zakonom kojim se uređuju koncesije.
- 24.7 Ukoliko Koncesionar u dodatnom roku iz stave 3 ovog člana ne izvrši plaćanje iz stave 2 tačka 6 istog člana koncedent ima pravo raskinuti Ugovor pisanom izjavom.
- 24.8 Bez obzira na bilo šta drugačije predviđeno u ovom Ugovoru, odredbe članova 11 i 19 nastaviće da važe nakon isteka ili raskida Ugovora.

UGOVORNA KAZNA ZA KAŠNJENE

Član 25.

- 25.1 Ugovorne strane su saglasne da bi, u slučaju da Koncesionar povrijedi neku od svojih ugovornih obaveza, bilo veoma teško izmjeriti štetu koja bi iz toga proistekla. Stoga, ukoliko povreda neke od tih obaveza ne bude ispravljena u roku od 30 (trideset) dana, od dana obavještenja Koncesionara od strane Koncedenta, Koncesionar će biti dužan da Koncedentu plati ugovorne kazne kako slijedi:
- 25.1.1 za svako kršenje obaveze Koncesionara iz člana 5 ovog ugovora, koje se sastoji u nepoštovanju rokova za realizaciju ovog ugovora, tj. kašnjenje početka faze III definisano članom 5, ugovorenu kaznu u iznosu očekivane visine koncesione naknade za svaku godinu kašnjenja.
- 25.1.2 za svaku povredu člana 11 Ugovora, koja se sastoji u kašnjenju u dostavljanju bankarske garancije, iznos u visini od 0,05 %, za svaki dan kašnjenja, od vrijednosti bankarske garancije tim da maksimalni iznos Ugovorne kazne po ovom osnovu ne može preći 3% od vrijednosti bankarske garancije
- 25.1.3 Za svako kašnjenje u dostavljanju izvještaja iz člana 28 stav 5 i 6 ovog Ugovora, iznos u visini od 500,00 EUR dnevno, a maksimalno 25.000 EUR.
- 25.2 Prethodno navedenim se ne ograničava, umanjuje ili isključuje pravo Koncedenta, da u slučaju takvog kašnjenja koje bi u krajnjem dovelo do raskida ovog Ugovora na način predviđen članom 24, u cjelosti ili djelimično aktivira Bankarske garancije iz Ugovora, sa pravima Koncedenta odnosno posljedicama po Koncesionara predviđenim tim odredbama.
- 25.3 Koncesionar neće biti odgovoran više od jednom za ugovorne kazne iz ovog člana ukoliko, istim postupkom ili propustom, povrijedi dvije ili više odredbi za čije povrede su utvrđene ugovorne kazne. U takvom slučaju, ukoliko iznosi ugovornih kazni, koji bi inače bili primjenljivi, budu različiti, primijenit će se isključivo veća ugovorna kazna.
- 25.4 Obaveze Koncesionara za plaćanje ugovorne kazne po ovom članu smatraju se obezbijeđenim Bankarskim garancijama iz člana 11 Ugovora.
- 25.5 Radi izbjegavanja sumnje, ukoliko Koncedent može da dokaže stvarnu štetu u višem iznosu od ugovornih kazni predviđenih ovim članom, Koncedent će imati pravo na potpuno obeštećenje za bilo koju direktnu štetu koju pretrpi u vezi sa kršenjem obaveza Koncesionara, a koji nije pokriven iznosom ugovornih kazni ili bankarskom garancijom u skladu sa ovim članom.

RIZICI I ODGOVORNOSTI KOJI PROISTIČU IZ UGOVORA

Član 26.

- 26.1 Ključni rizici kod sprovođenja Ugovora uključuju:
 - 26.1.1 hidrološki rizik;
 - 26.1.2 ekološki rizik;
 - 26.1.3 rizik ostvarivanja prihoda (otkupna cijena, promjena pravno-normativne regulative);
 - 26.1.4 rizike izbora lokacije;
 - 26.1.5 operativne rizike;
 - 26.1.6 višu silu.
- 26.2 Za rizike iz stava 1 ovog člana odgovoran je Koncesionar, osim za rizike više sile u smislu člana 27.
- 26.3 Pojašnjenja radi, Koncesionar snosi rizik svih nepredviđenih okolnosti koje ne spadaju u Višu silu u smislu člana 27 ovog Ugovora a koje mogu uticati na ispunjene ugovornih obaveza Koncesionara. Ove okolnosti naročito uključuju proteste i slične aktivnosti stanovništva u vezi sa izgradnjom Objekata HE Komarnica. Nepredviđene okolnosti koje istovremeno ne predstavljaju i višu silu u smislu člana 27 ovog Ugovora neće imati suspenzivno dejstvo u odnosu na prava i obaveze Strana po ovom Ugovoru, osim ukoliko se u skladu sa uslovima predviđenim zakonom kojim se uređuju koncesije odredi mirovanje prava i obaveza iz Ugovora.

VIŠA SILA

Član 27.

- 27.1 Ugovorne strane se oslobađaju odgovornosti ako je povreda ili neispunjenje ugovorene obaveze nastala usljed više sile. Pod višom silom se podrazumijeva događaj nastao po zaključenju ovog Ugovora koji se nije mogao predvidjeti i čije se posljedice nijesu mogle izbjeći ili otkloniti. Ovi događaji su ograničeni na mobilizaciju, rat, zemljotres, požar, epidemiju i poplavu.
- 27.2 Ugovorna strana, koja se poziva na višu silu, obavezna je da preduzme razumne mjere, odnosno radnje, da pretrpljenu štetu i gubitke svede na minimum i da drugu Ugovornu stranu obavijesti pisanim putem o dejstvu više sile, najkasnije u roku od sedam dana od dana saznanja o uticaju više sile. Obavještenje sadrži detaljan opis događaja prouzrokovanog višom silom, kao i mjere i radnje koje Ugovorna strana preduzima, radi maksimalnog smanjenja posljedica tog djelovanja.

- 27.3 U slučaju više sile privremeno miruju prava i obaveze iz Ugovora do prestanka dejstva više sile. Odluku o mirovanju prava i obaveza Koncesionara iz Ugovora donosi Koncedent na osnovu pisanog zahtjeva Koncesionara. Ugovorne strane će, što je prije moguće, sprovesti konsultacije u dobroj vjeri kako bi se dogovorile o odgovarajućim radnjama radi umanjena posljedica više sile i kako bi obezbijedili dalje izvršenje ugovornih obaveza.
- 27.4 Ukoliko se Ugovorne strane ne dogovore o tome u roku od 60 dana a viša sila i dalje traje ili traju posljedice više sile tako da Ugovorna strana pogođena višom silom nije u stanju da izvršava svoje ugovorne obaveze u periodu od preko 90 dana, onda svaka Ugovorna strana može raskinuti Ugovor, bez prava da od druge strane zahtijeva nadoknadu.
- 27.5 Ugovorna strana pogođena višom silom će obavijestiti drugu Ugovornu stranu što je prije moguće o prestanku okolnosti koja predstavlja višu silu. Nakon tog obavještenja Ugovorne strane će nastaviti da ispunjavaju svoja prava i obaveze iz Ugovora na način i pod uslovima koji su predviđeni Ugovorom.
- 27.6 Odredbe ovog člana neće uticati na mogućnost određivanja mirovanja prava i obaveza usljed više sile, u skladu sa zakonom kojim se uređuju koncesije.

KONTROLA IZVRŠENJA UGOVORA I NAČIN MEĐUSOBNOG IZVJEŠTAVANJA

Član 28.

- 28.1 Koncesionar će vršiti djelatnosti u skladu sa Ugovorom i propisima, a o svim bitnim promjenama, u odnosu na Ugovor i obavljanje koncesione djelatnosti, blagovremeno će obavještavati Koncedenta.
- 28.2 Koncedent ima pravo i obavezu da vrši stalnu kontrolu izvršenja obaveza iz Ugovora, vezano za rokove, uslove iz prihvaćenog Tehničko tehnološkog koncepta i poštovanje propisa.
- 28.3 Koncedent će kontrolu vršiti preko ovlašćenih inspeksijskih i/ili drugih nadležnih organa.
- 28.4 Pored kontrole iz stava 3 ovog člana, Koncesionar je dužan da omogući slobodan pristup i kontrolu licima ovlašćenim od strane Koncedenta ili od strane ovlašćenih organa uprave.
- 28.5 Koncesionar je dužan da u toku I Faze i II Faze Koncedentu na šestomjesečnom nivou dostavlja Izvještaj o sprovedenim aktivnostima (ne kasnije od 20. januara, odnosno 20. jula za polugodišnji period), okolnostima koje utiču na realizaciju Ugovora, kao i svim drugim podacima i informacijama vezanim za predmet koncesije. Okolnosti navedene u Izvještaju moraju biti obrazložene i kad je to moguće potkrijepljene neophodnim dokazima. Propust Koncesionara da u ovom izvještaju navede bilo koju od okolnosti koja ima uticaj na mogućnost realizacije ili ograničavanja Ugovora, za posledicu ima da se na takvu okolnost Koncesionar poslije ne može pozvati, s tim da je nezavisno od ovdje navedenog o svakoj bitnoj okolnosti Koncesionar dužan odmah i bez odlaganja obavijestiti Koncesionara

- 28.6 U toku III faze Plana realizacije, Koncesionar je Izvještaj sa sadržajem kao u članu 28 stav 5 dužan dostavljati jednom godišnje, i to najkasnije do 31. januara relevantne godine za prethodnu godinu.

VAŽEĆI ZAKON, MJERODAVNO PRAVO I RJEŠAVANJE SPOROVA

Član 29.

- 29.1 Izvršenje, sprovođenje i tumačenje Ugovora vršiće se u skladu sa Mjerodavnim pravom.
- 29.2 Sporovi koji nastanu u toku izvršenja Ugovora ili koji su u vezi sa Ugovorom rješavaće se pred Privrednim sudom Crne Gore u Podgorici.

IZJAVE KONCESIONARA

Član 30.

- 30.1 Koncesionar izjavljuje i garantuje:
- 30.1.1 da su zaključenje ovog Ugovora i izvršavanje njegovih obaveza u skladu sa osnivačkim i drugim aktima Koncesionara i da nijesu zavisni od pribavljanja posebnih potvrda, dozvola ili drugih vrsta odobrenja organa Koncesionara radi zaključivanja Ugovora odnosno, ukoliko je pribavljanje takvih potvrda, dozvola ili odobrenja neophodno, da su ista pribavljena;
- 30.1.2 da se zaključivanjem ovog Ugovora ne vrši povreda nijednog propisa i da on nije u sukobu ni sa kojim upravnim, sudskim, arbitražnim ili drugim odlukama koje se odnose na Koncesionara;
- 30.1.3 da se preuzimanjem obaveza po ovom Ugovoru ne vrši povreda nijednog ugovora ili sporazuma u kojem je Koncesionar jedna od ugovornih strana i da protiv Koncesionara nije pokrenut, niti je u toku nikakav postupak, koji bi za posljedicu mogao imati materijalno štetan uticaj na poslovanje, prihode i finansijsko stanje Koncesionara.

JEZIK UGOVORA

Član 31.

- 31.1 Ugovor je sačinjen na crnogorskom jeziku.

IZMJENE I DOPUNE UGOVORA

Član 32.

- 32.1 Izmjene i dopune Ugovora vrše se aneksima na način i u formi predviđenoj za njegovo zaključivanje, i isti se prilažu uz Ugovor i čine njegov sastavni dio.
- 32.2 Aneksi ovog ugovora po svom redosljedu zaključivanja označavaju se arapskim brojevima.
- 32.3 Inicijativu za izmjene i dopune ovog ugovora može dati svaka od Ugovornih strana.

UGOVORNA DOKUMENTACIJA

Član 33.

- 33.1 Ugovornu dokumentaciju čine: Koncesioni akt, Ugovor sa priložima, Plan realizacije, Tehnička dokumentacija i ostala zakonom utvrđena dokumentacija, neophodna za izgradnju i rad Objekta HE Komarnica.

NIŠTAVOST ODREDBI

Član 34.

- 34.1 Ukoliko se za bilo koju odredbu Ugovora bude smatralo da je nezakonita, nevažeća ili neprimjenljiva, u cjelini ili djelimično, prema Mjerodavnom pravu, takva odredba ili njen dio će se u toj mjeri smatrati da ne predstavlja dio Ugovora, ali to neće negativno uticati na zakonitost, validnost i primjenljivost preostalog dijela Ugovora. U tom slučaju, Ugovorne strane će uložiti maksimalne napore da, u okviru razumnog vremenskog perioda, zamijene odredbu koja se smatra nezakonitom, nevažećom ili neprimjenljivom, novom odredbom koja će imati isti cilj i efekat, a koja će biti zakonita, validna i primjenljiva.

ZAVRŠNE ODREDBE

Član 35.

- 35.1 Ugovorne strane neće, niti će odobriti ili dozvoliti bilo kom svom službeniku, direktoru, ovlaštenom zaposlenom, povezanom licu, zastupniku ili predstavniku da se u vezi sa ovim Projektom ili bilo kojom transakcijom predviđenom ovim Ugovorom upuste u bilo kakvo koruptivno postupanje niti će dozvoliti da se Materijalno zavisno lice ili niti predstavnici, direktori, ovlašćeno osoblje, povezana lica, zastupnici ili predstavnici Materijalno zavisnog lica upuste u takvo koruptivno ustupanje.

Koruptivno postupanje u smislu ove odredbe podrazumijeva obećanje, nuđenje, davanje, činjenje, insistiranje na, primanje, prihvatanje ili traženje, direktno ili indirektno, bilo kog protivpravnog plaćanja ili nedozvoljene prednosti bilo kog tipa, prema ili od strane bilo kog lica, u namjeri da se utiče na aktivnosti bilo kog lica ili utiče na bilo koje lice da odustane od bilo koje aktivnosti.

- 35.2 Ugovor je sačinjen u 12 (dvanaest) istovjetnih primjeraka od kojih po dva primjerka pripadaju Ugovornim stranama, a po jedan primjerak ministarstvu nadležnom za finansije, Upravi prihoda, Zaštitniku imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, ministarstvu nadležnom za vode, Upravi za vode Crne Gore, Komisiji za koncesije Crne Gore, nadležnom organu za registraciju ugovora.

Za KONCEDENTA

M i n i s t a r k a

Dragica Sekulić

Za KONCESIONARA

[•]

Ovlašćeni zastupnik

[•]